

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

№ 44 (2373) Год XLVI

Беласток 4 лістапада 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Патрыярх Павел у Гайнаўцы...

Аляксей МАРОЗ

23 кастрычніка у Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы сабраўся натоўп народу. Паабапал дарогі ў сабор і ля самога ўвахода ў храм стаялі са сваімі настаўнікамі гайнаўскія белгімназісты і белліцэты, трymаючы ў руках сербскія бел-сіня-чырвоныя сцяжкі. Усе вучні Гайнаўскага белліцэя і белгімназіі, якія ходзяць на заняткі Закону Божага прыйшли прывітаць патрыярха Сербii.

Першымі патрыярха Паўла віталі епіскап Гайнаўскі Міран і прыбылыя ў сабор святары. Пасля вучні прывітаць на беларускай мове патрыярха, мітрапаліта Саву і прыбылых з імі гасцей. Яны папрасілі памаліца за праваслаўную моладзь, беларускі народ і паблаславіць іх на жыццёвым шляху. Ад імя жыхароў Гайнаўкі патрыярха прывітаў бурмістр Анатоль Ахрыцюк, пасля чаго ўсе падаліся ў храм.

Пасля кароткага багаслужэння да гайнаўскіх вернікаў са словамі падзякі за гасціннасць звярнуўся сам патрыярх. У яго кароткім выступленні не было ні палітычных разважанняў, ні нараканняў, а ўсяго задума над сэнсам жыцця. Ён прасіў, каб людзі не выбіралі про-

стых і лёгкіх дарог у жыцці, але шукalі нябеснага збаўлення. Сказаў, што таі дарогі шукалі сербы ў час 500-гадовай турэцкай акупацыі і гэта дапамагло ім выстаяць у праваслаўі. Патрыярх сказаў таксама пра цяперашнія пакуты сербаў, якіх мусульмане выгнаны ў сваёй зямлі. Больш пра знішчэнні ў Сербii сказаў епіскап Гайнаўскі Міран, які двойчы там быў. Звярнуўся

[працяг ↗ 9]

Фестываль Артымовіч

Аляксандр МАКСІМЮК

Такога яшчэ не бывала з нашымі пісьменнікамі. У Гданьску на афішах — на публічным, адзначу гэта адрозу, відавоку — віселі фрагменты вершаў творцаў нацыянальных меншасцей Польшчы. Быў сярод іх і кавалак верша беларускай паэтэсы з Бельска Надзеі Артымовіч. Нікога ў Гданьску таі маставіці прыём з ног не збіваў, ну, можа, акрамя нас — паруасабовай групы прыбылых з Беласточчыны. Мы не мелі ніякіх сумненняў, што такі анонс імпрэзы немагчымым быў бы ў нашым панурым, панылым, змрочным, але пры гэтым як жа ўтульным Беластоку. Wypocza na Białorusi — такай была б самая мяккая рэакцыя нашых талерантналюбівых і нацыянальнацярпімых грамадзян Беластока на кірыліцу ў публічным абароце.

Гданьск то файны горад. Не дзіва, што тут пяты ўжо год адбываецца Фестываль нацыянальных меншасцей і этнічных груп. Арганізуць яго нямецкія, украінскія, беларускія, татарскія і кашубскія суполкі горада пры падтрымцы мясцовых СМИ і, як у гэтым годзе, Генеральнага консульства Нямеччыны. Ганаровы патранат над мерапрыемствам тримаў прэзідэнт Гданьска.

У Фестывалі нацыянальных меншасцей — 20-22 кастрычніка — не меў нічога супольнага з рок-канцэртамі. Было гэта свята культуры: вечары паэзіі, сустрэчы з творцамі слова, агляды фільмаў, крышку рэгіянальнай ежы для каларыту. Аўтар удзельнічаў у сустрэчах з удзелам паэтэсы Надзеі Артымовіч ды гродзенскага акцёра і барда Віктара Шалкевіча. Такіх сустрэч было трох: вечар паэзіі ў Двары Артуса (тут прысутнічалі творцы розных нацыянальных меншасцей), сустрэча з беларускай грамадой Гданьска ў святліцы прыхода

св. Мікалая і сустрэча ў Гданьскім універсітэце (тут, хаця няма беларускай філалогіі як асобнага кірунку, ладная групка студэнтаў вывучае беларускую мову як дадатковую замежную; усе яны, як прынцып, з небеластоцкімі каранямі). Адметнасцю першай сустрэчы быў украінскі паэт Астап Лапскі і літоўскі Ciritas Biergelis. А. Лапскі заяўляе, што паходзіць „з-пад Кобрына на Украіне“ (шмат хто не пагадзіўся на такое разуменне геаграфіі), але пасля аднаго дня апрацоўкі Віктарам Шалкевічам паэт, быццам, прызнаўся, што ён беларус. С. Біргеліс крануў усіх сваёй дэкламатарскай манерай, якую не так ужо і проста выявіць на паперы. Але калі вам давялося бачыць некалькі фільмаў Джэймса Камерана — класіка кінафільмаў жаху — дык падобны прыём часамі стасуецца ў тых фільмах пры нагодзе ўзаемапранікнення розных рэальнасцяў. С. Біргеліс вядомы не толькі ў Польшчы, але і ў Літве, дзе з'яўляецца членам пісьменніцкага саюза гэтай краіны. Тоэ ж можна сказаць і пра нашых белавежцаў, хаця з уступленнем у рады Саюза пісьменнікаў Беларусі было складаней. Нашы творцы збунтаваліся, што СПБ прад'яўіў ім для запаўнення бланкі на рускай мове. Не бунтовала адна Міраслава Лукша, для якой руская мова такая ж лёгкая, што і беларуская (яна звычайна той бланк запоўніла).

Сустрэча з гданьскай беларускай грамадой у прыхадской святліцы адзначылася тым, што прыцягнула шмат асоб, якія не так ужо і рэгулярна ўдзельнічаюць у багаслужбах. Пра гэта мне аб'явіла беларуская суарганізатор Фестывалю Лена Глагоўская. Даказвае гэта толькі, што туга гданьскіх беларусаў па Беласточчыне, якую яны дзесяцігоддзі назад пакінулі ў пошуках працы, усё

[працяг ↗ 4]

Навучальна-дыдактычны асяродак

☞ 3

Прафесар Васіль Паскробка працаваў завочным перашкоднікам Політэхнічнага інстытута ў Беластоку, якія жывуць на Гайнаўшчыне, заняткі на завочым аддзяленні ў Гайнаўцы па спецыяльнасці кіраванне і маркетынг. Калі збярэзца дастатковая колькасць завочнікаў, то з'езды будуть адбывацца ў Гайнаўцы ў дзвюх групах.

Жыццё — настаўніцтву

☞ 3

Залаты крыж заслугі атрымала настаўніца беларускай мовы Бельскага белліцэя Зінаіда Дэмнянук. Яна — вядомая ўсім вучням, шанаваная выхаванцамі. На маю просьбу спаткацца сціпла заявіла: „Навошта столкі шуму вакол мяне, то ж я звычайны чалавек“. А я думаю, што аб такіх людзях як Зінаіда Дэмнянук пісаць трэба.

Беларускі дзень у Кракаве

☞ 4

20 кастрычніка ў Кракаве адбылася дзесятая сесія праграмы, прысвечанай нацыянальнім меншасцям. Гэтым разам героямі былі беларусы. Удзельнікамі сесіі былі навуковыя супрацоўнікі, настаўнікі і кракаўскія грамадскія дзеячы. Конферэнцыі спадарожнічалі дзея выстаўкі мастацкіх прац Міколы Давідзюка і Малгажаты Дэмітрук.

Місіянерка з Беларусі

☞ 4

Ёсць у Беларусі польскія настаўнікі-місіянеры. Іх місія мае данесці ўсякою цаной да дзеяцей і моладзі своеасабліва разуметую польскасць — паводле іх саміх яна знаходзіцца пад пагрозай і ўсё ж быццам бы неадпаведна яе разумеюць беларускія палякі. У адным з большых памежных гарадоў Беларусі я такую місіянерку сустрэў.

З гарадскога ў павятовы

☞ 8

Канферэнцыю адкрыў старшыня Гарадскога аддзела БГКТ Міхал Голуб, які пазнаёміў прысутных з дэйнісцю аддзела. Засяроджвалася яна на культурных мерапрыемствах, напрыклад, калядных аглядах, арганізаваных у белліцэ і Гайнаўскім доме культуры, дабрачынных канцэртах, ладжаных супольна з гуртком Праваслаўнага брацтва.

Хлопцы са Шлёнска

☞ 11

Калі чыгуначнікам спынілі выдаваць вугальны дэпутат у натуры і ліквідавалі склад апалаў ў Чаромсе, людзям са мімі прыходзіцца загатаўляць апал на зіму. У Чаромху пачалі заглядаць прыватныя прадпрымальнікі са Шлёнска. Я спачатку палічыў іх махлярамі.

Беларусь — беларусы

Атака „бен Ладэна” на Градочна

— Еду я сабе на ровары да кароў, — расказвае Вера Аліхвер, — і бачу, што па вёсцы стражакі ходзяць. І самаход іхні стаіць. Думаю сабе, агню не відно, чаго ж яны тут хочуць. Даязджаю да канца вёскі, а там паліцыя вуліцу загарадзіла. Пытаюцца мяне, куды я еду. Адказваю: кароў перачапляць, то ж поўдзень на двары. Нікога не выпусцім, пакуль не скончым следства. Вяртаюся назад, а тут стражакі ўжо не пускаюць, бо зямля заражаная.

Жыццё ў Градочне ідзе марудным ходам. На досвітку гаспадары выганяюць на пашу кароў, гаспадыні бразгочуць вёдрамі каля свінарнікаў, на раннім сонцы мыюцца спарасоння каты. Палова хат увогуле не падае ўжо прызнакаў

жыцця. Толькі на некаторых даўно апусцелых панадворках зредчас корпаюцца гараджане. Прывіраюць абламанае галлё ў здзічэлым дзедавым садзе, заграбаюць лісце, дзе-нідзе падпіраюць надгнілыя плоты.

Пайшоў з жыцця Максім Лужанін

Раніцай у суботу, 13 кастрычніка, пасля цяжкай і працяглай хваробы пайшоў з жыцця вядомы беларускі паэт, празаік, кінадраматург і перакладчык Максім Лужанін.

Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Кіляшова, Максім Лужанін быў узнагароджаны медалём Францыска Скарыны, ордэнамі Леніна і Дружбы народаў. Яго піару належыць мноства вершаваных радкоў для дзяцей і дарослых, ён пера-

клай на беларускую мову вядомыя творы рускіх, польскіх і ўкраінскіх класікаў, напісаў сцэнарыі да мастацкіх фільмаў „Паўлінка”, „Першыя выпрабаванні” і „Запомнім гэты дзень”.

16 кастрычніка ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў адбылося развітанне з Максімам Лужанінам. Паэт быў пахаваны ў вёсцы Паперня Мінскага раёна на тых жа могілках, дзе пахавана яго жонка — вядомая паэтэса Яўгенія Пляўфбаўм.

Марыя Агафонава, БЕЛТА

Словы шчырага спачування бацькам і сёстрам з прычыны напаткаўшага іх гора — заўчастнай смерці сына і брата Юрыя ГРЫГАРУКА — выказваюць Жоржыкавы сябры.

Бывай, Жоржык. Адпачывай, калі такая ўжо воля.

3 глубокім жалем і сумам разъвітваемся з нашым бытым супрацоўнікам і Сябрам Юркам ГРЫГАРУКОМ.

Да Сям'і
сардечныя слова спачуванья кіруюць журналісты Беларускай Службы Радыё Палёнія.

Так было і ў суботу 20 кастрычніка. Пакуль хтосьці не заўважыў па аўтобусным прыпынку рассыпаны белы парашок. На драўлянай лавачцы ляжаў адкрыты, таксама белы, канверт.

— Я адразу падумала, што гэта дурны жарт, — кажа Марыя Нікіцюк, солтыс Градочна, — але калі што, то на каго будзе? На солтыса, што не паведаміў, каго трэба. Давай я званіць на пастарунак у Нарву. А там у суботу нікога німа. Набрала я нумар „997”, адзвівалася Гайнаўка. Нават не пыталі, хто тэлефануе — мусіць адразу паказваецца ў іх нумар тэлефона — ажно праз нейкі час прыпіраюць на сігнале пажарная ахова і паліцыя. Шуму нарабілі. Каля мі мы на вуліцы прыглядаліся іх акцыі, я пачула нешта на кшталт: „солтыс, к..., працы задала”. Я падышла і кажу: „пшэпрашам бардзо, я тут солтыс, вы чагось хочаце ад мяне”? Не, не, мы так між сабою гаворым. А што я вам, казала сюды перціся так тлумна?

Хаця гэта на 99,9% дурны жарт, але мы не можам ігнараваць ніводнага сігналу, — кажа Уладзіслаў Качмарскі, падляшскі ваяводскі санітарны інспектар.

Жыццё ў Градочне пасля гэтага „тэрракта” не змянілася, але жыхары

і сёння жыва расказваюць адзін аднаму акцыю пажарнікаў, паліцыі і санэпідэмстанцыі.

— Каля майго плota паставілі шлагбаум і напісалі „паліцыя”, — гаворыць 80-гадовы Піліп Грыгарук, які на момант адрываеца ад плавання дроў. — Але спірша пажарнік у камбінезоне сабраў парашок, паклалі яго ў чорныя пластмасавыя мяшкі і кудысьці павезлі. Але мусіць нічога там не знайшлі, бо вёску разгарацілі.

Піліпа Грыгарука сенсацыйная знаходка не хвалюе. Ён бы рады пагава-

рыць пра адміранне вёскі, паказвае запушчаны пляц сельскагаспадарчага кулка, якога быў калісьці старшынёю. Дэкламуе палітычныя памфлеты папольску і па-беларуску. Беларускі верш пра паноў, які забіраюць мужыкоў у салдаты, вывучыў яшчэ да вайны. Відавочная агітка КПЗБ.

Не відаць спалоху і ў іншых напатканных асоб.

— Я прыяджаю сюды раз на тыдзень з Бельска і нічога тут небяспечнага не бачу, — кажа Сцяпан Яканюк, які корпаецца на апушчелым панадворку. — Ды наогул тут чалавека на вуліцы не сустрэнем. Каб гэта хоць якое вялікае сяло было, або важны тракт сюдою праходзіў. А так, ніякага сэнсу ў тым не відаць.

Сцяпан Яканюк мімаволі робіць рукою на лобе круг, гаворачы пра віноўніка гэтага ўчынку. У тон яму пападае Піліп Грыгарук:

— Бэздура, халера!

— Праз нашу вёску чатыры аўтобусы на дзень ідуць, — кажа солтыс Марыя Нікіцюк, — ды і тымі німа каму ездзіць. Ні дзяцей у нас німа, ні моладзі. Не можам даймеца, хто мог такое зрабіць.

Паколькі белы парашок быў таксама рассыпаны каля пункта скupкі малака, дык з'явілася падазрэнне, што камусіці залежыць на тым, каб у Градочне малака не браць. Але там парашок нейтралізавалі самі гаспадары. Проста засыпалі пяском.

Парашок з прыпынку трапіў а лабараторию ў Варшаву, дзе вывучаюць яго састаў. Паводле Уладзіслава Качмарскага, яго зборанне абышлося падаткаплацельшчыкам у трыццаць тысяч золотых.

— Злавілі б такога жарташніка, прымусілі б заплаціць за ўсё, — кажа Марыя Нікіцюк, — другі раз напэўна не рабіў бы з вёскі пасмешышчу на ўсё вядомства.

Вакол прыпынку трава ачышчаная са смецця. Толькі пад лаўкой завалялася карта — віновая дзесятка з голаю бабай.

Мікола ВАЎРАНЮК

Магілёўскі „бен Ладэн” вырашыў змагацца з алкалалізмам

У Магілёве на мінулым тыдні адбылося надзвычайнае здарэнне на цэнтральным паштамце. Там на ўчастку сартавання і апрацоўкі карэспандэнцыі з аднаго канверта пасыпаўся белы парашок.

Тэрмінова былі выкліканы спецыялісты Міністэрства па надзвычайніх сітуацыях і Цэнтра па санітарні і эпідэміялогіі. Паводле інфармацыі намесніка начальніка прадпрыемства „Магілёўаблпошта” Ларысы Дамарэнка, з падазральнымі канвертамі кантактавала дзесяць чалавек — у гэты час у брыгадзе на апрацоўцы карэспандэнцыі працавала пяць сартавальшчыкаў і чатыры вадзіцелі. Усе яны былі ўзяты пад медыцынскі нагляд, але клінічных праяў нейкай інфекцыі выяўлена не было і ў наступныя дні. У цэху была зроблена дэзінфекцыя.

Санітарныя ўрачы забралі канверт з парашком для лабараторных даследаванняў. Вельмі хутка было высветлена, што ў ім не вытрымліваюцца асабліва небяспечныя інфекцыі. Пасля гэтага ліст быў перададзены ва ўпраўленне ўнутраных спраў Магілёўскага аблыўканкама. Цяпер міліцыя будзе шукаць аўтара ліста.

„Адрас” адпраўшчыка гэтага ліста быў наступны: Афганістан, Кабул, завулак Любі, 8. Накіраваны ліст з парашком быў у Магілёў, у інтэрнат па вуліцы Сіманава.

Змест, паводле папярэдняй інфармацыі, быў прыблізна такі: маўляў, дасылаю-

табе ліст, і калі ты яго чытаеш, то ты ўжо захварэй на сібірскую язву і жыць табе засталося дзён пяць, бо я вырашыў атрутіць цябе як заўзятага алкалоліка. І подпіс: „Усаму бен Ладэн”.

Паводле слоў тых, хто чытаў тэкст, ліст напісаны чалавекам адукаваным, без памылак і, больш таго, утрымліваў яшчэ і спецыяльныя хімічныя тэрміны. Якія канкрэтна — пакуль не паведамляецца. Зразумела, што штэмпелі на канверце не афганскага, а тутэйшага паходжання, і шукаць „Усаму бен Ладэн”, які вырашыў напушаць заўзятага алкалоліка, трэба будзе ў Магілёве.

Верагодна, што адпраўшчыка ліста чакае прысягненне да адказнасці нягледзячы на тое, што парашок — сумесь пральнага парашку і соды — аказаўся бяспечны для чалавека.

Аднак, паводле слоў намесніка начальніка „Магілёўаблпошты” Ларысы Дамарэнка, людзі на паштамце былі моцна напужаны, а выкліканым службам давялося праводзіць спецыяльныя мерапрыемствы.

Цяпер паштавікі Магілёўскай вобласці працуюць з карэспандэнцыяй у гумавых пальчатках і рэспіратарах. Іх заклікалі быць больш пільнімі пры сартаванні і апрацоўцы ўсіх паштовых адпраўленняў.

Ілона ІВАНОВА
Звязда № 217 ад 24.10.2001 г.

Жыццё прысвяціла настаўніцтву

У Комплексе электрычных школ у Беластоку адбыліся ваяводскія святкаванні Дня нацыянальнай адукацыі. З гэтай нагоды 150 педагогаў з Падляшскага ваяводства атрымалі дзяржаўныя ўзнагароды. Залаты крыж заслугі, ужо другі раз, атрымала настаўніца беларускай мовы Бельскага белліцэя **Зінаіда Дэмянюк**. Яна — вядомая ўсім вучням ліцэя, шанаваная выхаванцамі. На маю просьбу спаткаща, пані прафесар сціпла заявіла: „Навошта столькі шуму вакол мяне, то ж я звычайны чалавек”. А я думаю, што аб такіх людзях як Зінаіда Дэмянюк трэба пісаць.

Пачатковую школу закончыла яна ў вёсцы Зубава і пасля паступіла ў Бельскі беларускі ліцэй — было гэта ў 1958 годзе. Пачыналі вучобу ў школе па вуліцы Відаўской, а потым, у сакавіку 1961 года, перайшлі ў новы будынак цяперашняга ліцэя. Дырэктарам тады быў Яраслаў Ва- сільевіч Каstryцэвіч, які вучыў рускай мове. Пасля матуры ў 1962 годзе, Зінаіда Дэмянюк рашыла пайсці на беларускую філалогію. „Не было нават думкі пра іншыя спецыяльнасці, — кажа, — бачыла я сябе толькі на беларускай філалогіі”. Экзамены ў Варшаве не былі цяжкімі. У студэнцкія гады жыла ў інтэрнаце, пазнавала Варшаву, новых людзей. Пасля заканчэння студыяў, у снежні 1967 года пачала працу. Умову падпісала з дырэктарам ліцэя Мікалаем Гайдуком, які раней вучыў Зінаіду Дэмянюк беларускай мове. Першыя ўроکі пачала весці 2 студзеня 1968 года. „Прышло да працы маладое, пералякане стварэнне, — успамінае пані Дэмянюк, — а там усе мае настаўнікі. Вядома, як чалавек адчувае сябе

ў таі кампаніі. Але дзякуючы дапамозе дырэктара ўсё памаленьку даходзіла да нормы. Добра запамятаўся першыя заняткі — не было лёгка, бо мае вучні былі малодшыя за мяне толькі на пяць гадоў. Але младдзь была тады іншая, лепшая, спакайнейшая. Тады амаль усе былі з вёсак і атмасфера была іншая”.

Вельмі добра памятае настаўніца першую матуру. „На тым самым месцы, у той самай зале нядаўна сама я здавала найважнейшы экзамен жыцця, — гаворыць, — і так хутка апнулася я побач сваіх вучняў і перажывала іх экзамен як свой”. Спачувала ім, разумела. Памятаю як чытала першыя матуральныя працы — тады было гэта для мяне вельмі новае. Маладдя людзі пісалі тады вельмі многа — так да 17 старонак. З часам праца ставалася лягчайшай. Першапачаткова ўрок аў было многа, бо вучыліся 6 дзён па 6-7 уроках штодзённа, а я была адзінай настаўніцай беларускай мовы ў школе”.

Вучоба была тым, да чаго Зінаіда Дэмянюк была створана. У настаўніцкай працы здараліся хвіліны задумы, смутку. Але хвілін радасці было намнога больш. Пані прафесар была выхавацелькай класаў, якія канчалі школу ў 1977, 1983, 1988, 1993 і 1999 гадах, правяла іх ад першага класа да матуры. Калі ў 1995 годзе пачалася Алімпіяды беларускай мовы, пад апеку настаўніцы трапілі вучні, якія шчыра цікавіліся беларускай мовай. З яе дапамогай 24 асобы сталі фіналістамі, а 11 лаўрэатамі алімпіяды. Настаўніца так успамінае алімпійцаў: „Вельмі добра працавала з імі. Эта яны пыталі пра новыя рэчы, хацелі чагосьці даведацца, ла-

Зінаіда Дэмянюк (другая справа) са сваімі выхаванкамі — настаўніцамі Белліцэя на V З'ездзе выпускнікоў (25.09.1999 г.).

вілі новыя інфармацыі і прымушала да працы, бо трэба было ім прысвяціць больш часу, падрыхтаваць патрэбныя матэрыялы, а я рабіла гэта з ахвотай”. Настаўнік цэлы час працуе, правярае сышткі, кантрольныя работы, тэсты, рыхтуецца да заняткаў, — гаворыць пані Дэмянюк. — Аднак настаўнік павінен быць аптымістам, бо толькі тады ён будзе добрым педагогам”.

У доме настаўніцы апрача кніжак многа месца займаюць здымкі, пачынаючы ад пачатку педагогічнай працы. Яна вельмі добра памятае сваіх вучняў, памятае якімі яны былі на занятках, хаця цераз яе руکі перайшлі сотні ліцэйцаў. Прыкладам можа быць тое, што сярод цяперашніх настаўнікаў белліцэя 15 асоб гэта выпускнікі школы а 11 з іх — гэта вучні Зінаіды Дэмянюк.

За 33 гады і 8 месяцаў настаўніцкай працы Зінаіда Дэмянюк двойчы атрымала Залаты крыж заслугі. Гэта не адзіная ўзнагарода. Раней, бо ў 1984 годзе атрымала яна Залатую адзнаку Таварыства польска-савец-

кай дружбы, у 1985 — сярэбраную адзнаку „Заслужаны Беласточчыне”, у 1990 першы Залаты крыж заслугі, а ў 1996 годзе — медаль Камісіі нацыянальнай адукацыі.

Зінаіду Дэмянюк вучні ласкова называлі „Зіначкай”. Заваявала яна іх сімпатию сваёй цярпіласцю, ласкаўасцю, чалавечым падыходам да проблем моладзі і сардэчнасцю ў адносінах да выхаванцаў. Вучні цёпла ўспамінаюць урокі „Зіначки”, чытаныя ёю вершы Купалы, даклады па гісторыі, падчас якіх прывівала любоў да малой айчыны.

„Праца настаўніка была майм жыццём — у гэтым здзейснілася я як чалавек, — гаворыць пані прафесар. — Не ўяўляю сабе жыцця без школы, без вучняў. Усё жыццё прысвяціла выкладанню беларускай мовы і культуры, у гэтым я знайшла шчасце”.

Вучні Зінаіды Дэмянюк ганарацца сваёй выхавацелькай і, спамінаючы школьні час, гавораць: „«Зіначка» заўсёды была пры нас”.

Паўліна ШАФРАН
Фота з архіва Зінаіды Дэмянюк

Навучальна-дыдактычны асяродак

На спатканні прадстаўнікоў Беластоцкага Політэхнічнага інстытута з ахвотнымі вучыцца на завочным аддзяленні ў Гайнаўцы, якое адбылося 18 кастрычніка ў Навучальна-дыдактычным асяродку ў Гайнаўцы (у быўшым будынку Польскай аўяднанай рабочай партыі), прысутнічалі стараста Уладзімір Пятрочук і бурмістр Анатоль Ахрыцюк. Будынак у час канікулаў быў адрамантаваны пад патрэбы замясцовага аддзялення Політэхнічнага інстытута, але ідэя не здзейснілася.

Дэкан Аддзялення кіравання прафесар Васіль Паскробка пайнфармаваў, што запланаванае на кастрычнік 2001 года адкрыццё Замясцовага аддзялення аховы асяроддзя будзе адтэрмінаванае прынамсі да лютага 2002 года, бо ўлады Політэхнічнага інстытута не атрымалі адпаведнай згоды з Міністэрствам адукацыі. Прапанаваў ён для прыбыльных на сустрэчу завочных першакурснікаў Політэхнічнага інстытута ў Беластоку, якія жывуць на Гайнаўшчыне і для іншых ахвотных стаць студэнтамі, заняткі на завочым аддзяленні ў Гайнаўцы па спецыяльнасці кіраван-

не і маркетынг. Калі збярэцца дастатковая колькасць завочнікаў, то з'езды будуць адбывацца ў Навучальна-дыдактычным асяродку ў Гайнаўцы. Пасля падліку ахвотных прафесар Васіль Паскробка пайнфармаваў, што заняткі са студэнтамі-завочнікамі будуць адбывацца ў Гайнаўцы ў дзвюх групах.

— Задума адкрыць у Гайнаўцы замясцоваве аддзяленне Політэхнічнага інстытута паўсталі паўтара года таму. Праект быў высока ацэнены Міністэрствам адукацыі. Але застраг ён у Галоўнай радзе вышэйшага школьніцтва. Магчыма, што трymае яго адзін з членоў рады, які не спяшаецца напісаць рэцензію на наш праект, — сказаў прысутнім стараста Уладзімір Пятрочук. — Спадзяємся, што яшчэ ў гэтым годзе атрымаем станоўчы адказ з Міністэрства адукацыі і з дапамогай навуковых супрацоўнікаў з Белавежы зробім першы набор студэнтаў на бясплатную вучобу па спецыяльнасці кіраванне асяроддзем на прыродазнаўчы вартасных тэрыторыях яшчэ ў студзені 2002 года, а чарговы — у ліпені.

Бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахры-

На спатканні з будучымі студэнтамі прыбылі прафесар Васіль Паскробка (стаць). Справа: стараста Уладзімір Пятрочук, бурмістр Анатоль Ахрыцюк і супрацоўнік Політэхнічнага інстытута Артур Міхалоўскі.

цик пацяшаў прысутных, што замясцоваве аддзяленні ў Сувалках і Аўгустове ўзніклі пасля трохгадовых намаганняў.

Прафесар Васіль Паскробка пайнфармаваў, што калі ў першым семестры завочнікі атрымаюць сярэднюю адзнаку прынамсі 4,5 або за цэлы першы год 4,2 — то адразу будуць пераведзены на стацыянарнае аддзяленне. Выказаў ён здзілленне, што ў Гайнаўскім

павеце надалей рыхтуецца так многа фізічных работнікі. Практыка паказвае, што дастаткова прывучыць да фізічнай працы 10-15% вучняў, якія па розных прычынах не могуць стаць студэнтамі. Уся астатняя младдзь павінна вучыцца ў вышэйшых навучальных установах.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Паэтычна вечарына ў Двары Артуса.

На сутрэчы з беларусамі Гданьска.

Фестываль Артымовіч

[1 ♂ працяг]

жывая з'ява, а сутрэчы з беластачанамі — уяўляюць гданьшчанам выключную цікавасць. Неспадзейкай быў таксама выступ Н. Артымовіч перад студэнтамі Гданьскага ўніверсітета. Выкладчыца беларускай мовы ў ім, Леакадзія Сухвала, запрасіла на сутрэчу не толькі сваіх навучэнцаў, але наогул студэнтаў філалагічнага факультэта. Такая аўдыторыя была неспадзейкай перш за ўсё паэтэсе, якая часта паўтарала „*Czy to jest wasm jasne? Czy ja się jasno wyraziłam?*” На думку аўтара, паэтэса вельмі ясна выказвалася, а задаволенымі ад сутрэчы засталіся абодва бакі.

Былі і сутрэчы неафіцыйнага характару, самай запамінальнай з якіх стала гасціна ў Часлава Мекіна — віцэ-старшыні Лены, як сам заяўляе (намесніка старшыні Беларускага культурнага таварыства „Хатка” ў Гданьску).

На заканчэнне некалькі слоў пра іншых удзельнікаў беларускай групы, без якіх удзел паэтэсы Н. Артымовіч у Фестывалі, магчыма, быў бы немагчымым

(даруйце каламбур). Аблугоўванне СМІ забяспечылі Аліцыя Петручук (Радыё Беласток) і Анна Шайкоўская (Радыё Рацыя). За паэтэсай — наогул пільна — сачылі Алег Латышонак і аўтар. Гэтыя апошнія былі кімсьці накшталт „санітараў”, а сама паэтэса, калі тримацца гэтай наменклатурэ — „пацыенткай”. Свой удзел у Фестывалі нацыянальных меншасцей пацыентка стала перажываць ужо месяц да яго. Санітары ўсё тое хваляванне асабліва моцна адчулу ў апошні перад мерапрыемствам тыдзень. Сам жа Фестываль стаў для Н. Артымовіч адным няспынным пазытычным кайфам. Санітары, разумеючы далікатнасць абстаноўкі, ні на крок ад пацыенткі не адступіліся, пасля чаго забяспечылі ёй і беспраблемнае вяртанне з Гданьскім у родны Бельск. Дакладавуночы аб усім гэтым беларускай грамадзе ў Польшчы, з націскам на акуратнасць і шчасліва завяршэнне нашай місіі ў Гданьску, застаюся ў павазе.

Аляксандар МАКСІМОК
Фота аўтара

Для яе несусветным дзівам была думка, што беларусы могуць таксама прызнавацца да Міцкевіча ці Касцюшкі. Што Брэст ці Гродна гэта гарады Рэспублікі Беларусь. Гэта яна пакрыкае час ад часу на карэнных жыхароў Беласточчыны: — Jak się wasm nie podoba, to wypocza na Białorus! Tam wasze miejsce!

Місіянэрка з Беларусі

Ёсць у Беларусі польскія настаўнікі-місіянеры. Іх місія мае данесці ўсякоацтаванай да дзяцей і моладзі своеасабліва разумелую польскасць — паводле іх са-міх яна знаходзіцца пад пагрозай і ўсё ж быццам бы неадпаведна яе разумеюць беларускія палякі. У адным з большых памежных гарадоў Беларусі я такую місіянерку сустрэў. Звязана яна ад гадоў з рашуча правымі групоўкамі, сярод якіх выключна палякі-католікі. Калі дадавалася, што я — паляк з Польшчы, пахвалілася: „Не ведаю ні беларускай,

ні рускай моў. Не мушу, бо і нашто. Маю прыносіць сюды польскую мову і польскасць”. На маіх сяброў — беларусаў з Польшчы ўзіралася з агідай, як на балячку на tym месцы, якое завяршае nіжнія чалавечыя канечнасці.

Прамаўляла з такой напышлівасцю, якая прыстоіць толькі „панам палякам”, без увагі на тое, сярод якіх народаў і грамадскасцей праўбываюць. Без увагі на тое, на якой яны зямлі, ці жывуць на сваёй сярод іншых палякаў, ці людзей іншага паходжання.

Аўтарскі вечар Сакрата пераўтварыўся амаль у тэатральны спектакль, герой якога быў адначасова рэжысёрам і выканаўцам галоўнай ролі. Біяграфія Яновіча, прадстаўленая ім самім, несумненна магла быць апынуцца ў жалезным рэпертуары кожнага драматычнага тэатра...

Беларускі дзень у Кракаве

З 1995 года ў Кракаве вельмі актыўную дзейнасць вядзе Аб'яднанне Віла Дэцыя. Галоўная мэта арганізацыі — стварэнне ўмоў для дыялогу розных культур. У гэтым плане дзейнасці змяшчаецца таксама прэзентацыя культур нацыянальных меншасцей Польшчы. Формы дзейнасці Аб'яднання даволі шырокія — ад музычных канцэртаў і літаратурных сустрэч, мастацкіх выставак, тэатральных спектакляў да абмену палітычнай думкай з удзелам вядомых палітыкаў і інтэлектуалаў Польшчы і Еўропы.

Кракав — адзін з культурных цэнтраў былой Аўстра-Венгерскай імперыі — бярэ на сябе ролю папулярызатора супольнасці інтэрсаў краін Сярэдняй Еўропы. Віла Дэцыя мае тут вялікі свой удзел, перш за ўсё ў арганізаванні сустрэч культурнага характару. Кракаўская інтэлектуалаў ў супраўднасці ажыццяўлі ідэю сакратара караля Зыгмунта Старога, Людвіка Юстуса Дэцыя, папулярызатора гуманістычнай думкі ў шматнацыйнай Рэчы Паспалітай.

Віла Дэцыя гэта не толькі арганізацыя, але таксама рэнесансавы палац XVI стагоддзя, абедзвеяны старым паркам. Гісторыя вельмі ўдала спалучаецца там з сучаснасцю, што дае камфартабельныя ўмовы для сустрэч інтэлектуальнага характару. Дзейнасць Вілы Дэцыя фінансуе горад Кракав, а падтрымліваюць яе некалькі банкаў і розных фондаў. У Беластоку, напрыклад, такая ўстанова не мела б нікіх шанцаў на праіснаванне не толькі па прычыне інтэлектуальнай якасці мясцовай эліты, але таксама па фінансовых прычынах. Банкрутуючы ў нашым трохсоттысячным горадзе і паўтарамільённым вяvodстве адзіны тэатр становіцца сімвалам стану культуры ў рэгіёне.

20 кастрычніка ў Кракаве адбылася дзесятая сесія праграмы, прысвечанай нацыянальнім меншасцям. Гэтым разам героямі былі беларусы. Удзельнікамі сесіі былі навуковыя супрацоўнікі некалькіх універсітэцкіх асяроддзяў паўднёвой Польшчы, настаўнікі і краінскія грамадскія дзеячы. Конферэнцыя спадарожнічала дзве выстаўкі мастацкіх прац — прафесара Лодзінскай

Мастацкай акадэміі Міколы Давідзюка і Малгажаты Дэмітрук з Бельска-Падляшскага, пастаянна праражываючай у падваршайскім Валаміне. Малгажата Дэмітрук, апрача карцін, адлюстроўваючых психалагічныя і рэлігійныя станы жыхароў усходняй Беласточчыны, прывезла ў Кракаў вязаныя пруткамі світэры, якія былі прайвай рэдкага мастацтва. Адзін світэр аўтарка выконвала амаль паўгода.

Тэарэтычная частка пачалася з даклада ніжэй падпісанага пра гісторию беларусаў у польскай даваенай і пасляваеннай дзяржаве. Пасля вядомая даследчыца творчасці „белавежцаў”, прафесар Тэрэса Занеўская расказала пра сучасных стваральнікаў беларускай літаратуры ў Польшчы, а таксама пра беларуска-польскую культурную сувязь. Для большасці слухачоў усе інфармацыі пра беларусаў — грамадзян Польшчы — былі новымі. Падчас трохгадзіннай дыскусіі, якая адбылася пасля абеду, беларусы — госьці Вілы Дэцыя — Сакрат Яновіч, Мікола Давідзюк, Малгажата Дэмітрук, Юры Хмялеўскі, Яўген Мірановіч — адказвалі на пытанні слухачоў. Найбольшае здзіўленне выклікала імкненне беларусаў да самапаланізацыі. Большасць меншасцей — заяўлялі польскія удзельнікі дыскусіі — змагаеца за сваю культурную і моўную адметнасць, што асабліва відаць пасля 1989 года.

Вечарам Віла Дэцыя ладзіла сустрэчу з нагоды 65-гадовага юбілею з дня нараджэння Сакрата Яновіча. Сустрэча з пісьменнікам пачалася ад дэмантрацыі фільма аб Віле Сакрат у Крыніках, прысвечанага грамадскай і літаратурнай дзейнасці юбіляра. Размову з Яновічам вёў рэдактар „Czasopisa” Юры Хмялеўскі. Аўтарскі вечар Сакрата пераўтварыўся амаль у тэатральны спектакль, герой якога быў адначасова рэжысёрам і выканаўцам галоўнай ролі. Біяграфія Яновіча, прадстаўленая ім самім, несумненна магла быць апынуцца ў жалезным рэпертуары кожнага драматычнага тэатра, зразумела, толькі не беласточкага. Кракаўская публіка пасля сустрэчы з беларускім пісьменнікам была проста шчаслівай.

Яўген МІРАНОВІЧ

Для яе несусветным дзівам была думка, што беларусы могуць таксама прызнавацца да Міцкевіча ці Касцюшкі. Што Брэст ці Гродна гэта гарады Рэспублікі Беларусь. Гэта яна пакрыкае час ад часу на карэнных жыхароў Беласточчыны: — Jak się wasm nie podoba, to wypocza na Białorus! Tam wasze miejsce!

што ў яе галаве б'юцца помсліўныя думкі: — *No to zobaczysz! Wy wszyscy jeszcze zobaczycie.*

Малады пагранічнік не падазраваў нават, што пасажырка, якая вырывала ся перад шэраг пасажыраў, дзякуючы яму праз два дні вернецца ў Беларусь і з яшчэ большай адданасцю і самаахвярнасцю стане будаваць польскія акопы на беларускай зямлі. Абы толькі не выкапала яна дол, у які сама ўваліцца, цягнучы за сабою іншых палякаў польскага паходжання. Колькі такіх місіянераў рознай пароды бывае ў Беларусі? Колькі сярод іх настаўнікаў, якія настаўляюць маладых людзей супраць сваіх калег — беларусаў, літоўцаў, рускіх, украінцаў, жыдоў, а нават супраць уласных бацькоў? Прашу прабачэння за такіх місіянераў. **Siabry bielarusy, darujcie. Siabry usiaho swietu, prabaczcie.**

Мацей ХАЛАДОУСКІ

Літаратура-мастакая старонка

(501)

Міра ЛУКША

* * *

дрэвы пасаджаняя мною
тысячы маленьких елак і сосен
галубы вароны галкі бяздомныя сабакі
з якімі падавалі мы сабе лапы
адно аднаму і адзін адной
ніхто з іх не сказаў нікому
што яны мне нічога не аддаюць
ці не могуць даць ці не хочуць
або што я ад іх чаго чакаю
таго што чакаю ці хачу
мы з імі чакаем ветру вады цяпла
або сцюжы завеі марозу тады адчуеш
найболыш тое што страціў чаго чакаец
хочаи каб не быць самотным у будзе
ці ў голым полі з падцятным карэннем
у тлуме апантаным прагай мец

спяваю вам сабакі птушкі каты дрэвы
стаю на скале дзе сонца бліскай
і вецер і вада ўнізе і ў вачах
салония ручай палоишчуць кроў
маўклівия дарогі ўюцца ўнізе
затаптаныя ўсё ж недаступныя

даруйце мне бясхвостай безгаліннай
бескаранастай бескароннай
ах бачыце калі я працягваю плод спелы
вандроўніку на скаштаванне
любому — ці любаму?
слова пастанонім чужсія раскідавае
ён бы вытлёўваў зярняткі з раскушанага
плода ці ж то райскі спакуслівы
яблык а нават дзікай шытыны
чырвоная ягада — кропля крыва
роднае бо і ён бескаронны самотны
вы ж яго зветрылі браты мае нюхлівия
і не ўкусілі як людзі што каля яго
ходзяць і забіваюць вачыма і словам

Мікола КАНАНОВІЧ

* * *

Я выт'ю твае пачуці —
Табе не будзе балоча!
Каханне маё астудзіць
Скатаваныя лёсам грудзі.
Увага мая падыме
Твой позірк, паніклы долу.
Трывога вылеціц з дымам
У комін нашага дому.
Ты хату вясной абсадзіш
Полем любімых кветак,
Не помнічы пра разладдзе,
Як кумачовы ветах...
Ды я аднаго баюся:
Вытішы раптам столькі,
Пад ногі твае звалося
Познай рабіны гронкай.

Віктар ШВЕД

Тэлефоны, тэлефоны...

У вёсцы Мора працуе
шэсцьдзесят тэлефонаў

Пасля святла, з крана вады
Хаты напоўніліся звонам.
Тут працягнулі правады
З неспадзянкам тэлефонам.

Горад на провадзе цяпер,
Знойдзе там селянін любога.

Юрый БАЕНА

* * *

Як камяні,
ляжым сёння,
глухія,
нямія.

Маладосці песні —
недаспяваныя.
Старыя вогнішчы —
накінутыя.

Над абрывам дом.
Адзінокае свято
уnoch зімовую...

Трацім Айчыну!
Закрывающа
брамы будучыні.

Бяссонніцы сляза,
як раса,
як шэпт вернай ракі,
як імя маці,
што няма ў жывых...

Малая Айчына —
адзінства ў ранах.
Не для малых лодзеў
гэты боль
і драма!..

* * *

Тут мы,
жывія і мёртвія,
акунутыя памяцю
і лісцём бяспамяця.
На камені кірыліца
бессмяротная.

Ад старадаўніяй цішы
сэрцы нясуць самотнасць.
Хоць кожны з нас чуе,
як голасна б'юць сэрцы.

Хатнія мова,
вернай мова,
айчынны край
і неба.

Мы ў сябе.
Усемагутны Бог
над намі.

I выкліча пенсіянер
Карэту хуткай дапамогі.

І я ў кватэры гарадской
У трубцы чую праз хвіліну,
Як адзвіваецца брат мой
Або мая сястрыца Ніна.

А калі пазваню дамоў,
Я раптам горка засумую,
Што ў трубцы голасу бацькоў
Ужо ніколі не пачую.

Міра ЛУКША

Музы

— Нічога ведаць не хачу, — адказала Міраслава сама сабе, на пытанніе якое білася пад яе чэрапам, як спалоханае птушня. Нацягнула на галаву белую атласную коўдру. Слізкае щэплае покрыва насоўвалася на павекі, наводзіла на іх клетчатыя зялёна-жоўта-чырвоныя водбліскі карцін, трапезава-ромбавых, што хаваліся пад чэрапам наўскасяк, стапляючыся як щэплае стружка вады ці слёз. Так, гэта слёзы. Салона скочвающа тыя кроплі да закуткаў губ, па скурчанай шыі з касмыямі мокрых валос, па схаладнелай ключыцы, яшчэ ніжай, па рапку між грудзімі. Міраслава моцна ўцерлася ў сухую коўдру, распраставалася на ўесь рост, сціснуўшы далоні над галаўой. У пальцы стала зябка, але ўсё цела агарнула дрыготкая щэплае хвала, Міраслава скаланулася як ад удара электратоку. Нахлынуў на яе сон дзіцячы, калісьні, моцны, у час якога ўздрыгвала, трапяталася, а яе вочныя яблыкі круціліся як іграючыя сонцы.

— Гэта мела быць псіхалагічнае апавяданне, — азвалася Муз, ззуваочы цяжкія скураныя чаравікі адзін аб адзін. — Зноў я хадзіла без шкарпетак.

Муз прамаўляла да сябе — Міраслава не слухала яе нават тады, калі не спала. Муз легла ўпоперак Міраславіна га ложка, галавой на яе ўзлонне, стомленыя ступакі закінула на спінку фатэля. Праўда, гэта мела быць псіхалагічнае апавяданне, а можа нават і кароткі раман. Ды, каб штосьці напісаць, дык трэба, вось, сесці і напісаць. Асабліва дзеля рамана, нават кароткага, час трэба, паперы крыху... Або адразу садавіся за клавіятуру, каб аберуч паспесь за думкай. Муз самой не выпадае... Згорбішся на вінчаным крэсле, дык крылы мяшаюць. Невядома, ці набок туую пёрыстую пару, немалую ж, адкласці, ці па спіні, уздоўж пазваночніка, адкінуць. Во, бяда з тымі скрыдламі. Якраз увечары найчасцей аб'яўляюцца, і даку чае іх прысутнасць. Вазьмі пайдзі ты з Міраславай у паб, калі не ўсе яшчэ апіліся півам. Цвярозы адразу заўважыць, што гэтая бландзіністая таварышка чарнівай Міраславы — нейкая бы гарбата за заду, а грудзей дык і мала заўважыш. Нашто муз грудзі! Як кажа Яраслаў, калі б меў, ды сам сабе імі гуляў бы. Яраслаў — падапечны Музіна га брата-двойніка, Апалоніка. Мастаком бывае, Яраслаў гэты, пэнкае нейкія графікі. А ці ён мае сілу, Яраслаў, графіку рабіць, а тым больш уяўнымі грудзімі бавіцца! Апалонік сілы ўжо не мае таксама! Но ж прыставілі яго Яраславу на натхненне тамака, у вярхах алімпійскіх, і толькі, так сказаць, смерць іх можа разлучыць, або абсолютная страта таленту. Ну, хоць зроку. Для мастака — трагедыя. Апалонік бачыўся быў нядайна з Музам Рыгорам Данчанкі з Мінска, дык той у адчай і жаху. Не будзе маляваць карцін Грышка, па простай прычыне, што бачыць перастаў. Ды хоць увачу ўсё Грышку стаць карціны, намалівания і тыя, што маглі б напісацца, і Грышкай Муз пакінуць яго не можа, а мог бы, калі б не меў сумлення. А тут, у Беластоку, калі розум спіць Міраславін, якай нічога сёння ведаць не хоча, ці ж сядзець Муз, як дурной, скінуўшы чаравікі, і чакаць прылёту сваякоў або натхнення? Сёння ж пятніца. Народ мастакі па кавярнях шалее. Хай спіць Міраслава, а Муз з братам пойдуць сабе памаленьку ў піўбар у цэнтры польскага ваяводскага горада сярэдній велічыні.

Апалоніку добра, у яго крылы адкідныя ды складныя. Хочаш, лятаеш, хо-
чаш — ходзіш. Нават калі едзеш цягні-

ком ці аўтобусам, дык цябе не рассак-
рэцяць як музу — складныя крылы мож-
на скаваць у чамадан ці заплечнік. Апа-
лонік не вельмі любіць заплечнікі; бы-
ло-ні было, не дваццаць гадоў яму, а больш за дзве з паловай тысячы. Дзе тут на гарбе насыць торбу са спакава-
нымі скрыдламі! А дома, папраўдзе, не вельмі іх і пакінеш — возьмуць дзеці Яраслава пабавіцца, а любіць гэта рабіць, і многа іх, дзяцей ягоных, бо Яраслаў любіць бавіцца чужымі грудзімі, і святлістымі крыламі капут будзе! А новых Апалонік не атрымае, бо ўжо сем пар змарнаваў. Рвалі яму тую святую ды патрэбную аздобу і падапечныя, раз'юшаныя недахопам творчай падмо-
гі апалонскага пасланца, траціў іх у транспарце, парвалі іх яму ў „Крыш-
талі”, як напіўся з абы-кім... У Санкт-
Пецярбургу дык увогуле ледзь разам з крыламі і галаву не страціў! Ды хай і нават, адкідныя — яны выгадныя. Ды без крылаў, недзе пад бокам ці за пля-
чыма, Апалонік адчувае сябе крыху ня-
ёмка. Асабліва калі піва вып'е. Бо дзе ж тут браць амбrozию ды нектар. Раз у год маеш права на Алімп падскочыць, два разы да дзядзькі Апалона паляцець, усё ў Грэцыі, вядома, а тут п'еш тое, што і твой мастак. Но ж не будзеш сядзець з сухой глоткай, калі ўсё гэтыя артысты набіраюцца. А такое пачуеш, што нічога больш не застаецца, як нарэзанца. Антыдопінгавы кантроль нічога не выкрайе. А той Яраслаў, калі ўрэшце ўбачыць Апалоніка, у поўным трансе быўшы, возьме яго праста за звычайнага сабутэльніка. Толькі каб хоць тады натыхаўся! Хай бы і на папяровай сурвэтцы што накрэмзаў. З-пад рук вырваў бы Апалонік яму той твор, панёс бы на крылах ветру самаму Апалону! Музу хоць час ад часу матывіруе тую сваю Міраславу да нейкай творчасці... А як жа ж апранаецца гэта Муз: у тыя чорныя скурнякі на тоўстай падэшве! Калі б не тыя боты, не ўтрымалася б зямлі. Лунала б над дахамі, як і сама Міраслава... А яна, Мірка тая, спіць, вось, а Музу ўпоперак палежавае, з вялікімі ступакамі закінутымі на спінку фатэля. Ну, нашто музам такія шлэпі! Крылаў ім мала?!

А тут і той блізнюк Музін аб'яўся — праступіў праз бэлы мур Мірынай хаты, бы яго не было. Засумаваў быў Апалонік па сястры, пакінуў у кавярні свайго мастака. Хутка сабраліся ў „Маршанд”. Муз засела з Яраславам і Скрыпачом з Курлянды за столікам ў стратэгічным куточку, цадзіла піва і паглядала на прыгожы профіль Скрыпача. От, і ёй такі прыдаўся б, кшталт ablічча гэткі. Зірнула ўверх, у шклянную столь. І так і сяк абярнулася — абрый ёй уласны грэцкі нос і ад амаль трох тысяч гадоў класічны абрый авалу твару. Можа, памяняцца з Пятром?.. А тыя крылы пад чорнай курткай неяк муляюць, пачухацца бы...

— Дай, падрапаю табе ў спінку! — ах-
вяраваўся Яраслаў і дыхнуў перагарам.

— Апалонік, а ты дзе? — злякалася раптам Муз.

Апалонік зеленавока глядзеў на сястру з-за ўспатнелых ад жаху акуляраў у драцянай аправе. Тырчай, прыгорблены, пасярод маршандскіх столікаў, у пакамечаным пясанага колеру плашчы, танклявы, з апушчанымі доўгімі рукавамі, п'янусенкі і няшчасны.

— Згубіў я свае крылы, ужо ў апошні раз.

— Ляці на хуй, — нелагічна параділа яму Муз. — А Міраслава там спіць, і ведаць нічога не хоча. Але ж не ты яе муз, Апалонік. Гэта мой клопат.

Зорка

старонка для дзяцей

Яны вывучаюць беларускую мову ў школе ў Аўгустове.

Фота Міры Лукшы

Пчолка Ёлька

— Усе пчолкі — аднолькавыя! — сказала Карапева вулля малой дачэ, адной з... мільёна? Колькі дзетак у матулі-карапевы! Не злічыць іх! І ўсе імёны спамятаць!

Што, у пчолкі імя няма? Таму, што іх столькі, нават у адным вуллі? А ці маці не адрозніць іх аднае ад аднае? А пчолка Ёлька ўзіраецца ў кропельку расы, хоча распазнаць сябе і адрозніць ад маці, іншых маладых пчолак, усяго свету. Усё ў яе — як у звычайнае пчолкі. Галава, вочы,

лапкі, калматы паласаты жывоцік... Дакранулася пчолка Ёлька да свайго цела, умакнула лапку і ў кроплю расы... Люстэрка прапала!

— Усе пчолкі аднолькавыя, — паўтарыла маці-карапева. — Ды што я табе буду казаць! Няма ў мяне часу на размову. У школу бяжы, вучыся хутка, што рабіць, каб ведаць сваю ролю ў жыцці!

Падставіла пчолка Ёлька сваю галоўку пад матыну лапку, каб пагладзіла, паблаславіла на дарогу, і азі-

раючыся падалася ў пчаліную школу. А ў школе, як у нашай, толькі намнога хутчэй усё адбываецца. У нас, людзей, сядзіш у той школе гадзіны, тыдні, месяцы, гады... Ой, абыднне, калі нават і цікава! А ў пчол — раз-два, і ўсё ведаеш! Хто ты будзеш у жыцці, што маеш рабіць, дзе твой дом ды сям'я — каб не блукаў па свеце, а дамоў прылятаў з усенькіх вандровак... Простая справа. Выбар невялікі. Лятай, шукай, прынось пылок... Іншыя пчолкі сядзяць у вуллі, клеяць соты, цэдзяць мёд, корымяць ды вучашь дзетак, а Карапева, хоць і пануючы, напрацуецца як ніхто. Бо ж новыя пакаленні выводзіць!

Разведала пчаліную справу пчолка Ёлька тэарэтычна, увяла ў сваю памяць карту наваколля, і рушыла па пылок. А ўсюды так прыгожа! Сонейка грэе, весярок варушиць крыльцы, цудоўныя пахі ідуць ад усяе зямлі...

— А чаму ў школе не сказаі, што жыць, апрача таго, што карысна, дык і прыгожа? Цікава, ці іншыя пчолкі, аднолькавыя, як сказала маці, як і я, адчуваюць тое ж самае, ці толькі мне так цудоўна?

— Зум-зум-зум! — адспявалі і іншыя пчолкі сваю праўду. — Прыйгожа! І ў кожнае з нас — сваё імя!

Міра Лукшы

Усмешка

У даунія-даунія часы на беразе сіняга мора стаяў блакітны казачны горад. Жылі ў ім шчаслівія людзі. Удзень яны працавалі і спявалі песні, бо праца прыносіла ім радасць. А ўвечары з іхніх дамоў лілася музыка.

Сустрокаючыся, людзі ўсміхаліся адзін аднаму: такое было ў іх прывітанні.

Пра тое, што на свеце ёсьць горад, у якім усе людзі шчаслівія, даведаўся злы чарапінік. Той самы, які ніколі не спявалі, не любіў музыкі і не ўсміхаўся. Ён рабіў толькі чорныя справы: хлусі, прыдумваў плёткі, лаяўся.

— Я ведаю, чаму тыя людзі шчаслівія, — сказаў сам сабе чарапінік.

— Яны шчаслівія таму, што ўмেюць ўсміхацца. Вось палячу я ў той горад, адбяру іхнія ўсмешкі і стану адзін шчаслівы.

Сеў ён на свой дыван-самалёт і паляцеў. Ляцеў ноччу, бо ўсе злыя чараўнікі лётаюць толькі ноччу, калі добрыя людзі спяць і бачаць харошыя сны.

Унізе паказаліся блакітныя дахі, і злы чараўнік здагадаўся, што гэта і ёсьць той самы казачны горад.

Пачало світаць. З-за мора выкаціўся залаты шар сонца. Цёплія хвалі лашчылі бераг, усыпаны гладкім каменічкамі. З комінаў пацягнуўся лёгкі дымок.

Седзячы за комінам, злы чараўнік чакаў, пакуль хто-небудзь з'явіцца на вуліцы.

Нарэшце ён убачыў першага жыхара казачнага горада. Той ішоў і ўсміхаўся сонцу, якое шчодра грэла зямлю, птушкам, якія весела спявалі на дрэвах, і зялёным лісточкам, што трымцелі ад лёгкага ветрыку.

Чараўнік вылецеў з-за коміна і апынулася перад чалавекам.

— Аддай усмешку! — крыкнуў ён страшным голасам, ад якога пасыпалася лісце з дрэў і перасталі спяваць птушкі.

Усмешка адразу знікла з твару чалавека — як яе возьмеш?

Тады чараўнік падбег да другога чалавека і гукнуў:

— Аддай усмешку!

Але зноў адабраць не змог. Яна таксама знікла.

Чараўнік паспрабаваў украсіць усмешку, забраць яе непрыкметна, каб ніхто не бачыў. І з гэтага нічога не выйшла...

— Куплю ўсмешку, — вырашыў нарэшце чараўнік.

Але ўсе, каму ён гаварыў пра гэта, толькі паціскалі плячамі.

Чараўнік заплакаў ад крыўды. Злыя слёзы градам пакаціліся па яго зморшчаных шчоках.

Адзін добры чалавек пашкадаваў чараўніка, пасадзіў яго на лайку ля

Рамэо і Джузельета

Гэта так проста.
Закаханыя людзі,
Якія не могуць
Жыць адно без аднаго.
Памятаеш?..

Мы таксама калісці,
Як яны,
Заўсёды ўсюды хадзілі разам.
Цяпер,

Калі я мінаю цябе,

Твой твар

Сумны,

Без жыцця.

Вось канец.

Чаго?

Нас саміх.

Рамэо і Джузельета

Ужо мёртвия.

Іаанна КАНАНЮК,
III „а” кл. Гімназіі ў Нарве

Агарод

Па май агародзе
Я хаджу штодзень.

У ім выраслі:

памідоры, агуркі,

цыбуля і морква.

Калі наступіць зіма,

мой агарод засне

у ціхім сне.

Раман ЛУШЧЫНСКІ,
V „б” кл. ПШ н-р 3
у Бельску-Падляскім

Старшыня аддзела Міхал Голуб і вядучая канферэнцыю Іалянта Грыгарук.

З гарадскога ў павятовы

Справаздачна-выбарчая канферэнцыя Гайнаўскага аддзела Беларускага грамадска-культурнага таварыства, якая праходзіла 21 кастрычніка г.г. у Беларускім музеі, закончылася пераутварэннем гарадскога аддзела ў павятовы, выбарам новага праўлення і дэлегатаў на XIV З'езд БГКТ.

Канферэнцыю, з удзелам восьмідзесяці дэлегатаў з Гайнаўскага павета, адкрыў старшыня Гарадскога аддзела БГКТ Міхал Голуб, які пазнаёміў прысутных з дзейнасцю аддзела. Засяроджвалася яна на культурных мерапрыемствах, напрыклад, калядных аглядах, арганізаваных у белліці і Гайнаўскім дому культуры, дабрачынных канцэртах, ладжаных супольна з гуртком Праваслаўнага брацтва. Выручаныя ў час канцертаў гроши выкарystоўваліся на дапамогу пацярпелым у Беларусі і летні адпачынак для дзяцей. Гайнаўскае

БГКТ арганізавала фэсты ў гарадскім амфітэатры і квартале „Мазуры”, навагодня ёлкі для вучняў і конкурсы расказчыкаў. Супольна з Інстытутам працаслаўнай культуры і Праваслаўным брацтвам Таварыства адзначала Дзень усіх святых на зямлі беларускай працаслаўленых. Старшыня аддзела прыпомніў выбарчыя вынікі Беларускага народна-выбарчага камітэта, у якога стварэнні ўдзельнічала БГКТ (камітэт увёў 5 радных у Раду павета, 7 — у Раду горада і 10 — у гмінныя рады Гайнаўшчыны).

Старшыня Галоўнага праўлення БГКТ Ян Сычэўскі папоўніў справаздачу Міхала Голуба інфармацыяй пра мерапрыемствы, арганізаваныя Галоўным праўленнем у Гайнаўскім павеце. Былі гэта фэсты, агляды беларускай песні для дарослых, конкурсы беларускай песні для вучняў, дэкламатарскі і тэатральныя конкурсы для школьнікаў. Старшыня ГП расказаў пра навуковую канферэнцыю „Шлях да ўзаемнасці”, пазнаёміў прысутных з дзейнасцю БГКТ на ўсёй Беласточчыне і са сваёй працай у Сейме мінулага склікання. Прамоўца падзякаў калектывам, якія дзейнічаюць на Гайнаўшчыне, і пайнфармаваў аб дапамозе гмінных улад пры арганізаванні беларускіх мерапрыемстваў.

Згодна з прапановай старшыні рэвізійнай камісіі Яна Хіліманюка дэлегаты адбрылі працу Управы Гайнаўскага аддзела БГКТ.

У ходзе дыскусіі дэлегаты закраналі справы гаспадарчага развіцця Гайнаўшчыны, падтрымкі для беларускай культуры і школьніцтва. Мікола Яноўскі з Переходаў працанаваў выкарystаць шырокі путь, які даходзіць да Плянты, для актыўізацыі гаспадарчага абмену і стварэння новых месц працы. Пропанаваў ён выступіць у Брусьель з просьбай да фінансаваць музычных інструктараў для дзіцячых і маладзёжных калектываў і праз музыку прыцягваць вучняў да беларускай культуры. Настаўніца беларускай мовы Ніна Абрамюк працанавала арганізація агляд абрадавых калектываў і агляд культуры нацыянальных меншасцей для моладзі ды ўзнавіць выезды вучняў у Беларусь.

Сакратар Галоўнага праўлення Валянціна Ласкевіч адказала на пытанні пра культурныя мерапрыемствы. Заявіла яна, што на конкурс беларускай песні для дзяцей і моладзі ў Нараўцы будзе запрашана вучні літоўскіх, украінскіх і іншых нацыянальных меншасцей. Пайнфармавала, што Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ахвотна

дапамагае ў арганізаванні школьніх экспурсій. Закранула яна справу падрыхтоўкі да перапісу насељніцтва. Старшыня Міхал Голуб працанаваў выйсці да беларускага насељніцтва з усведамляльнай працай і пераконваць беларусаў, каб не баяліся заявіць аб сваёй нацыянальнасці. Дзеля гэтага неабходна арганізація выезды ў вёскі, выкарystоўваць сустрэчы ў школах і карыстацца дапамогай Праваслаўнай царквы. Хаця спадар Голуб атрымаў падтрымку для сваіх прапаноў, некаторыя дэлегаты выказваліся за тое, каб зняць з перапісу пытанне пра нацыянальнасць. Не абышлося ў час дыскусіі без крытычных выказванняў у бок беларускіх мас-медиаў. Сяргей Корч, які называў сябе дэлегатам з Дубіч-Царкоўных і Ольштына гаварыў, што яму не падабаецца хістанне „Нівы”, якая крэтыкуе і дэмакратию, і презідэнта Лукашэнку, і псуе клімат паміж Польшчай і краінамі былога СССР. Ніна Грыгарук з Курашава звяртала ўвагу, што ў беларускіх перадачах замнога гаворыцца пра Мінск і презідэнта Лукашэнку, а замала пра Гайнаўшчыну.

Доўга праходзілі выбары ў праўленне, бо дэлегаты працанавалі намнога больш кандыдатаў, чым было месц. Урэшце вырашылі, што галасаванне будзе тайным. У праўленне Павятовага аддзела БГКТ увайшлі асобы кіруючыя мясцовыі самаурадавымі структурамі: стараста Уладзімір Пятрочук, старшыня Рады Гайнаўскага павета і войт Гайнаўскай гміны Вольга Рыгаровіч, войт Чаромхаўскай гміны Міхал Врублеўскі і сакратар Дубіцкай гміны Мікалай Лаўрыновіч. З кіруючых асоб Гарадскім аддзелам БГКТ у Гайнаўцы ў новае праўленне увайшоў Міхал Голуб. Былі выбраны яшчэ 25 дэлегатаў на XIV З'езд БГКТ і 5 члену Рэвізійнай камісіі. На першым пасядженні праўлення плануецца выбраць яго кірауніцтва.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Канферэнцыя БГКТ у Бельску

20 кастрычніка г.г. у Бельску-Падляшскім адбылася справаздачна-выбарчая канферэнцыя БГКТ. Удзельнічала ў ёй 48 дэлегатаў і 7 запрошаных гасцей. Старшыня канферэнцыі дэлегаты выбрали бурмістра горада Андрэя Сцяпанюка. Затым старшыня бельскага аддзела Васіль Ляшчынскі зачытаў даклад аб дзейнасці БГКТ у 1997-2001 гадах. Моцна ён падкрэсліў тое, што добра складалася супрацоўніцтва з Галоўным праўленнем БГКТ, з мясцовымі ўладамі, з домам культуры, са школамі, з украінскім таварыствам, з праваслаўным брацтвам і з прадпрыемствамі. Але спансараванне дзейнасці БГКТ ускладняеца, бо і прадпрыемствы маюць шмат сваіх клопатаў. Аддзел БГКТ актыўна ўключаета ў выбарчыя кампаніі ў кааліцыі з іншымі арганізацыямі і ў гэтай галіне мае дасягненні, бо члены БГКТ выбіраюцца радыні. Так было ў папярэдніх выбарах. Добра развіваеца мастацкая самадзейнасць. Дзейнічаюць „Маланка”, „Васілёчкі”, „Дзяўчынка ноткі”, хоры ў Кнарыдах, Орлі, якія бяруць удзел у БГКТ-ўскіх конкурсах, выступаюць на фэстах і другіх мерапрыемствах. Есць толькі цяжкасці з аплачуваннем інструктараў з Беларусі: надта ж многа фармальнасцей, якія часам цяжка выкананы. Куды лепш працавалася б аддзелу, каб меў ён сваё памяшканне.

Наступным прамоўцам быў старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі, які адзначыў, што на працягу існавання Беларускага грамадска-культурнага таварыства Бельшчына

з'яўляецца яснай зоркай беларускай культуры, мастацкага руху, беларускага права-слайна генасу. Быў і ёсць тут беларускі ліцэй высокага ўзроўню. Былі і ёсць людзі, якія цінілі і цэнілі свою нацыянальную генасць і праваслаўнае веравызнанне. Бельская „Маланка” і іншыя калектывы песняй расслаўляюць беларускасць у краіне і па-за межамі. У Орлі існаваў харавы калектыв „Арляне” яшчэ да заснавання БГКТ. Нядайна „Арляне” святкавалі свае 55 годдкі. З Беларускай таварыства выраслі бельскія ўкраінцы, якіх часта спансаруе войт гміны, але для беларусаў не дает ні граша.

Тут, на Бельшчыне, польскае падполле мардавала жыхароў беларускіх вёсак, у тым ліку вазакоў і гэтым пакутнікам улады не дазваляюць паставіць помнік. Няма прыхильнасці да беларусаў з боку ўлад, першапачаткова ўзначаленых Валэнсам, які адварнуўся ад усходніх суседзяў. Опцыя Валэнса жыве да сёння. Цяпер не польскі а заходні рынак запоўніў краіну сваім таварамі. Не было доброй волі, каб прыніць закон аб нацыянальных меншасцях. У свой час было падпісаны пагадненне паміж уладамі Польшчы і Беларусі аб тым, што на Беларусі ў Навагрудку паўстане польскі музей, а ў Гайнаўцы ў Польшчы — беларускі. Беларускі бок ужо даўно выкананы сваё абавязательства, а польскі бок пра гэта забыўся. Ян Сычэўскі гаварыў і аб неспрыяльных адносінах да беларусаў беларускіх улад на чале з былога ваяводай Крыстынай Лукашук.

У дыскусіі першым выступіў Васіль Антыпюк. Сорамна нам, беларусам, гаварыў, што мы не маглі ў час выбараў прагаласаваць масава за Яна Сычэўскага, каб ён стаў сенатаром. Задавілі яго насы палітыкі СMI, у тым ліку і польскі беларускамоўны карэспандэнт Польскага радыё на Беларусі Уладзімір Пац, які ў сваіх перадачах ніколі не сказаў прыхильнага слова пра Беларусь і яе презідэнта. Гэта адмоўна ўздзейнічае ў асноўным на моладзь.

Ян Зенюк з Беластока, дзяяць царкоўнага брацтва і радны ваяводскага сейміка, член БГКТ прысвяціў сваё выступленне тэндэнцыйным антынацыянальным адносінам ваяводскіх улад да нацыянальных меншасцей, якія ў бягучым годзе на культурна-асветнью дзейнасць прызначылі толькі 8 тыс. золотых, па 2 тыс. для кожнай меншасці. Гаварыў ён і аб складанасцях працы БГКТ. Беларуская нацыянальная меншасць раздроблена, існуе 18 большых і меншых згуртаванняў. Неабходна згуртаванне беларусаў, каб гаварылі яны адным голасам.

Дэлегат Славамір Іванюк звярнуў увагу на вясняны перапіс насељніцтва ў нашай краіне. У ім будзе пытанні аб нацыянальной прыналежнасці. А ў нас беларусы часта скрываюць яе, не хочуць прызнавацца, што яны беларусы, пішуць часта, што яны палякі, нават імёны змянняюць на каталіцкія. Можа аказацца, што нас зусім мала на Беласточчыне.

— Можа аказацца, што беларусаў на Беласточчыне не 200 тысяч а 20 тысяч. Нам трэба асмельваць людзей у гэтай важнай справе, — даказваў Андрэй Сцяпанюк. Аб неталерантных адносінах да белару-

саў гаварыў таксама Мікалай Якубюк. Ён таксама расказваў аб вялікай работе Дарafeя Фіёніка, які стварыў уласны этнаграфічны музей і якому неабходная дапамога.

Беларусы — вялікія трусы, — сцвярджае Тамара Русачык, гаворачы аб нізкай нацыянальнай свядомасці бацькоў, якія, аблігчаючы жыццё дзецям, не кажуць ім вывучаць родную мову і таму ў нас беларускія школьнікі польскамоўныя.

Губім мы сваю мову. Нават у Бельску-Падляшскім комплексе беларускіх школ беларуская мова гучыць толькі на ўроках, а ўжо на калідоры пануе польская мова, — даказаў Павел Лемеш.

Дырэктар беларускага ліцэя Зінаіда Навіцкая расказала ўдзельнікам канферэнцыі аб рэформе школьніцтва. У ліцэі будзе трохгадовая навучанне. Цяпер ідуць намаганні, каб на беларускай мове навучалася гісторыя, рэлігія (таму, што ў польскай мове няма праваслаўнага духу), географія, фізкультура. Усё гэта будзе спрыяць прывіццю пашаны да роднай мовы.

У дыскусіі выступілі яшчэ Уладзімір Сычэўскі, Янка Добаш і Васіль Ляшчынскі. Пасля адбыліся выбары. У Павятовасце праўленне аддзела выбрана 11 чалавек. Старшыня ізноў стаў Васіль Ляшчынскі, яго намеснікам — Андрэй Сцяпанюк, сакратаром Анна Бжазоўская. Гэтыя асобы і Ян Добаш будуць састаўляць Прэзідium аддзела. Пяціасабовую рэвізійную камісію узначаліў Мікалай Якубюк.

Канферэнцыя пастанавіла, што ўсе члены праўлення аддзела і рэвізійнай камісіі будуць дэлегатамі на з'езд БГКТ, які адбудзеца 18 лістапада г.г.

Міхась Хмялеўскі

Аркадзь Суліма нарадзіўся 14 красавіка 1930 года ў вёсцы Хільмоны ў беднай сялянскай сям'і. Да 1950 года разам з мамай, братам і сястрою працаваў на гаспадарцы. Ад ранняга дзяцінства пазнаў горкі смак цяжкай сялянскай працы, паколькі бацька вярнуўся з Нямеччыны ў 1947 годзе. Пасля Аркадзь паехаў на Вернутую землі і непадалёк Гданьска працаваў у ПГРы. Настальгія па сваёй роднай Дуброўскай зямлі заставіла яго вярнуцца на сваю малую радзіму. І ёй астаўся ёй верны да апошняй хвіліны свайго жыцця. Да 1964 года працаваў у Павятовым праўленні Сельскагаспадарчых гурткоў у Саколцы, а пасля да 1970 года быў віцэ-старшынёю Гміннага кааператыва ў Дуброве-Беластоцкай. Затым чатыры гады працаваў на пасадзе старшыні гэтай установы ў Ліпску. Быў ён таксама кірауніком аддзела сельскай

Ад імя моладзі патрыярха Паўла віталі на беларускай мове белліцэсты.

Патрыярх Павел у Гайнаўцы...

[1 ♂ працяг]

ён да патрыярха са словамі спачування сербскому народу, згадваючы, што гайнавяне моцна перажывалі, калі на Сербію падалі бомбы ды маліліся за аблігчэнне гэтых пакут. На заканчэнне ўладыка Міран папрасіў малітваў за гайнавян, які ў гэтым годзе святкуюць 50-годдзе існавання горада.

— Калі глядзіш на пакорлівага патрыярха Паўла, адчуваеш яго вялікую духоўнасць і малітвоўнасць, — заяўіў адзін з вернікаў. — Думаю, што Сербія і зараз падпіраецца яго малітвамі. Вялікая ласка сыходзіць і на нашу Царкву праз блаславенне такога падзвіжніка.

Патрыярх падараваў Свята-Троіцкаму сабору ў Гайнаўцы крыж і атрымаў ад гайнавян чашу. Яго выхад з сабора супрадаваўся царкоўнымі песнямі, святастрамі, дзецьмі, моладдзю і дарослымі. На сустэречу прыйшлі таксама вучні гайнаўскіх пачатковых школ разам з настаўнікамі Закону Божага.

— Я меў нагоду пазнаёміцца з патрыярхам Паўлам раней, калі разам з дэлегацыяй Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы ездзіў у Сербію з дапамогай ад наших праваслаўных вернікаў. Тады патрыярх прыняў нас і сказаў, што варожыя сілы свету выступілі супраць Сербіі. Былі мы на чацверты дзень пасля спынення бамбардзіроўкі, наўсцяж бачылася разбурэнне. Нашы праваслаўныя людзі асабліва разумеюць пакуты сербаў, бо старэйшыя памятаюць яшчэ вайну. Ніколі раней не было такой ахварнасці наших вернікаў, як у час дапамогі сербам пасля бамбардзіроўкі іх краіны, — успомніў благачынны Гайнаўскага дэканата Міхайл Негарэвіч. — Я і многія свяшчэннікі пад вялікім уражаннем моладзі з белліцэя, якая так прыгожа павітала патрыярху і дзякую ўсім вучням, настаўнікам і дырэкці за такі актыўны ўдзел у нашай сустрэчы.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

... і ў Беластоку

У Беластоку патрыярх Павел у супрадаваджэнні сербскага і нашага духавенства маліўся ў цэрквях Мудрасці Божай і Святога Духа ды ў саборы Святога Мікалая. У царкве Мудрасці Божай (Агія Сафія) настаяцель а. Анатолій Конах падарыў госцю ікону і медаль, а патрыярх Павел падарыў гаспадару крыж і кадзіла. Такім ж падаркамі саноўны госць абмяняўся ў кафедральным саборы з епіскапам Іакавам. У Свята-Мікалайскім саборы разам з праваслаўнымі іерархамі маліліся і каталіцкія на чале з беластоцкім мітрапалітам, архібіскупам Войцехам Зембам.

Епіскап Іакаў у сваёй пропаведзі прыгадаў, што патрыярх Сербіі наўедвае Беласточчыну другі раз за нашу гісторыю. Упершыню нашу зямлю наведаў патрыярх Гаўрыл, які ў 1582 годзе быў госцем Супрасльскага монастыра.

Патрыярх Павел у сваёй пропаведзі выказаў асабліві бось за лёс Праваслаўя ў Косаве і Метохіі. Прыгадаў ён,

што сербскі народ за сваю гісторыю адстойваў сваю веру і адкідаў спакусы зямной выгады ў карысць царства нябеснага.

Сербскі першаіерарх нарадзіўся ў той час, калі Гаўрыла Прынцып са сваімі таварышамі дэстанаваў бурныя падзеі мінулага стагоддзя. Сёння, пераступіўшы парог чарговага стагоддзя, адмысловае змаганне за нябесны рай цягне за сабою наступ зямнога пекла.

Патрыярх Павел заклікаў прысутных да малітвы за мір, да малітвы за сябе і сваіх сапернікаў. Гэтае выказванне нельга разглядаць як толькі рытaryчную фразу, бо госць нашай Царквы быў відавочнікам усіх тых жахаў вяннага пекла, якія выпалі на долю сербскага народа.

Патрыярх Павел, апрача Гайнаўкі і Беластока, наведаў таксама Святую Гару Грабарку, Бельск і Кленікі. У Варшаве сербскі першаіерарх сустэречуся з прымасам Польшчы, кардыналам Юзэфам Глемпам.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Аркадзь Суліма (1930-2001)

20 кастрычніка г.г. памёр Аркадзь Суліма — вядомы дзеяч БГКТ на Дуброўшчыне. Гэта вялікая страта для беларускага руху. Яго ахварнасць, адданасць, арганізацыйная здольнасці садзейнічалі тому, што на Дуброўшчыне адчуваўся беларускі дух, дзейнічала Беларускія таварыства. У мінулым арганізоўваў ён гурткі БГКТ і самадзейныя мастацкія калектывы. Хор з Хільмонаў, з якім ён прыезджаў на агледы ў Беласток, высока цаніўся на Дуброўшчыне. Ён быў незаменным арганізаторам беларускіх народных фестаў на Дуброўшчыне. Вылучаўся не толькі дзейнасцю на карысць БГКТ, але і працавітасцю, і здольнасцямі яднаць людзей і сваёй чалавечай дабрынёю.

На пахаванні 23 кастрычніка сабралася мноства людзей. Пасля абедні і паніхіды ў царкве мясцовы бацькоўшчына многа цеплых слоў сказаў аб Нябожчыку. Старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі расказаў аб працы і дзейнасці Нябожчыка і ад імя дэлегацыі БГКТ выказаў спачуванне сям'і. **Міхась ХМЯЛЕЎСКІ**

Крохкасць жыцця

Беластоцкія вёскі пусцеюць, а пераважную колькасць жыхароў ў іх складаюць людзі пажылога ўзросту. У Бельскім павеце самая малая шчыльнасць (20-29 чалавек на 1 кв. км) насельніцтва наглядаеца ў Арлянскай, Бельскай, Боцькаўскай і Вышкаўскай гмінах.

У Арлянскай гміне ў сярэднім штогод памірае пад 100 чалавек. Як сказала нам загадчык ЗАГСа Лідзія Кубаеўская, на канец 2000 года гміна налічвала 3 837 чалавек. У 1999 г. памерлі 74, у 2000 — 68, а да паловы кастрычніка г.г. — 62 асобы. На канец верасня г.г. у гміне пражывала толькі 3 770 чалавек.

Паміраюць пераважна старэйшыя людзі. І гэта натуральная, паколькі ў вёсках засталіся пераважна пенсіянеры. Сумным з'яўліеніем яшчэ і тое, што памірае многа адносна маладых мужчын, якія злоўжываюць алкагалем. Ён — частая прычына смертных дарожнатаранспартных здарэнняў і самагубстваў.

На прыдарожных дрэвах і абочынах дарог што і раз з'яўляюцца, нярэдка агароджаныя невялікімі плотамі, новыя крыжы. У гэтых месцах трагічна загінулі людзі, якія папалі ў дарожную аварыю. У канцы мая на шашы Бельск — Гайнаўка, недалёка дарогі ў Шчыты, легкавушка з'ехала на абочыну і ўрэзалаася ў дрэва. Машына загарэлася, заўгіну малады шафер з Вышак, які ехаў у Новаваберазова купіць збожжа. Аб трагічным здарэнні напамінае цяпер моцна аблаплены пень тоўстай таполі і белы крыжык з распітым Хрыстом на чорнай кары дрэва. Хлопец неўзабаве меў ажаніцца. На жаль, арлянскі ЗАГС выдаў сям'і нябожчыка толькі пасведчанне аб сконе.

Адыходзяць блізкія нам і чужыя людзі. Пасля іх застаецца памяць і свядомасць аб крохкасці чалавечага жыцця.

Міхал МІНЦЭВІЧ

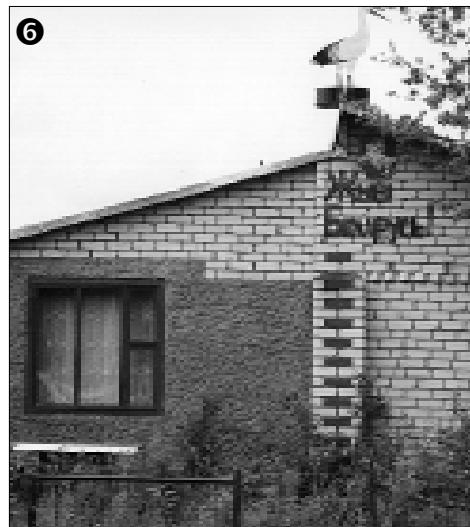
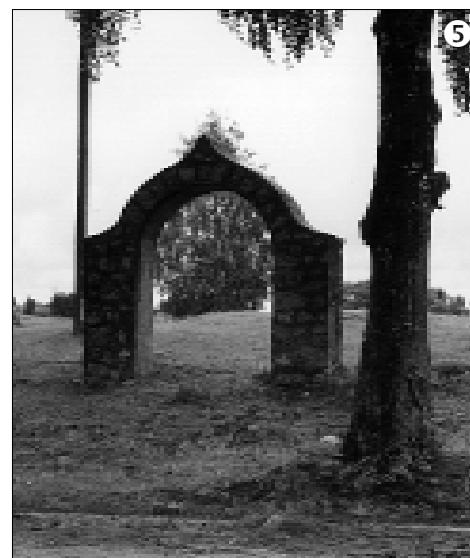
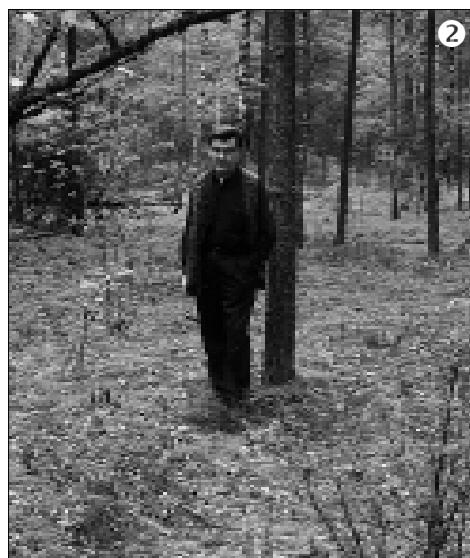
Царква ў Ячне

Калісь, — сказаў мне Яўген Свіцкі з Ячна, — даўно таму, была царква каля Гарасімаўцаў, над рэчкаю — там, дзе пахаваны геройскі савецкі салдат Грыгорый Кунавін. Царква тая старая была, рассыпалася, і новую рашылі пабудаваць на горцы ў Грабянях. Перавозілі іканастас, і два валы, якія цягнулі воз, спыніліся ў Ячне і далей не пайшлі. Шэсць валоў запрагалі ў той воз і яны не падыгнулі. Тады рашылі царкву паставіць у тым месцы, дзе валы спыніліся.

Драўляная царква з цудадзейным іканастасам стаяла ў Ячне да 15 лістапада 1985 года. У той сумны дзень царква згарэла. Прыйаджане на яе месцы паставілі новую. Калі закладалі фундамент, то косці людскія выкопвалі; відаць, калісь там, дзе спыніліся былі валы, былі могілкі.

Сёння ў тым месцы, дзе здарыўся той цуд, калі валы, на падабенства Валаамай асліцы, адмылова прамовілі да людзей, стаіць новая, величнай царква.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ
Фота аўтара

На зямлі сваіх продкаў

Што ні кажы, а цяжка чалавеку жыць без карэння, а яшчэ цяжэй, калі карэні не па яго волі засталіся там, на Беларусі, а лёс кінуў чалавека ў свет, калі быў ён яшчэ хлапчуком.

У мінулым годзе мы пазнаёмілі нашых чыгачоў са спадаром Святаславам Шабовічам („Чалавек з Тэхаса”, „Ніва” №№ 27-31), які пасля доўгіх бадзянняў па свеце пасяліўся аж у Тэхасе, у Злучаных Штатах Амерыкі. Вайна забрала ў яго бацькоў, чашвёра сіротак засталіся з чужымі людзьмі.

Якую цяжкую дарогу мусілі праціўнікі дзеци (наймалодшай сястры было тады толькі тры гады), пэўна, ведаюць толькі яны самі, і я разумею, што як я не старалася, мне не ўдалося перадаць ўсёй горычы, усяго трагізму іх становішча. Пацяшае, што ўсім ім удалося, як кажуць, выйсці ў людзі.

Летам мінулага года мы сустрэліся са спадаром Святаславам у Беластоку, бо менавіта ад Беластока ён пачаў сваю „сустречу з Беларуссю”. Так, ён ехаў

у свае старонкі, дзе, недалёка ад возера Нарач, у Марцыянове яго бацькі мелі маёнтак. Ваенныя падзеі перакрэсліт ўсё: маёнтак быў спалены, бацьку вывезлі ў невядомым напрамку, маці забілі бандыты.

І гэта пытанне, менавіта, дзе і як загінула яго маці, мучыла яго найбольш. Падарожжа на Беларусь у мінулым годзе дало станоўчыя вынікі (мы гэты факт ужо адзначалі ў „Ніве” № 31 ад 30.07.2000 г.). Спадар Святаслав Шабовіч знайшоў людзей, якія бачылі, хаяць былі ў той час дзецы, і паказалі тое месца, дзе загінула яго ні ў чым не вінаватая маці, Галіна Дубяга-Шабовіч. Спадар Шалапа паказаў яму сцежку, калія якой у саракавых гадах чалавечы чэррап валяўся калія двух гадоў. Як меркаваў ён, косці напоўна вайкі разнеслі па лесе. На першым здымку мы бачым Уладзіміра Шалапу з Даўжаняў, гіда спадара Шабовіча, побач з ім — дваорадная сястра спадара Святаслава са Щэціні — Галена Герман (з дому: Ду-

бяга), першая злева — спадарыня Лідзя Барабанава з Мінска.

На тым месцы, якое паказаў 81-гадовы сп. Шалапа, сп. Святаслав вырашыў паставіць помнік сваёй маці, якую ў 1943 годзе забойцы закатавалі, а цела пакінулі ў мелкай яме (здымак 2). Пакінуў патрэбныя дзеля гэтага сродкі, і ўжо ў жніўні 2000 года людзі паставілі помнік у гонар Галіны Дубягі-Шабовіч (здымак 3).

У родных старонках спадар Святаслав Шабовіч сустрэўся са старымі знаёмымі. Во яны ў вёscы Рудзевічы, якая гранічыла з аднаго боку з маёнткам Марцыянова (здымак 4). Іван Літвінавіч (другі злева) будучы хлопцам, збіраў яблыкі ў садзе ў сп. Святаслава. А Валянціна Хіхіч (з дому Пятроўская) (трэцяя справа) хадзіла са Славікам у той жа клас. Вучыліся яны ў школе ў Сватках, а дарога ў Сваткі праходзіла праз Марцыянова. Валя часта затрымлівалася калія дома Шабовіча, каб разам са Славікам ісці ў школу.

На радзіме спадар Святаслав Шабовіч сустрэўся з землякамі і пахадзіў па родных месцах. Во за гэтай каменнай брамай стаяла праваслаўная царква,

куды ён з бацькамі хадзіў у нядзелью на багаслужбу. Царква была спалена партызанамі вясной 1943 года (здымак 5). Але так наогул людзі жывуць някепска. Жыццё ідзе сваім ходам, а на адным з дамоў у Сватках спадар Шабовіч убачыў Пагоню і надпіс: „Жыві Беларусь!” (здымак 6).

У Мінску пацягнула ў Курапаты. Не, немагчыма было ўяўіць, што свой мог так свайго. „Цывлізаванаму чалавеку неўявіма было, што такія дзікія зверсты маглі здарыцца на єўрапейскім кантыненце ў дваццатым стагоддзі. Хадзіў я там у лесе па сцежках. Нікога там з жывых не было, апрача мяне і майго гіда-шафёра. Зрабіў я некалькі здымкаў” (на здымку 7 відаць камень, на якім напісаны, што ў гэтым месцы будзе пабудаваны помнік ахвярам масавых рэпрэсій 1937-1941 гадоў).

Відаць, людзі, якія самі ў жыцці прайшли цераз пекла, маюць спагадліве сэрца. Хачу яшчэ раз падзякаваць спадару Святаславу, за ўвагу і добрыя зычанні мне ў маёй цяжкай хваробе, як толькі ён, пазваніўшы мне, даведаўся ад майго мужа пра нашу бяду. Дзякую.

Ада Чачуга

Здымкі ад сп. Святаслава Шабовіча

Амаль панам не стаўся

4. Мой тата

На свет Мяфодзій Мароз прыйшоў у 1908 годзе, у мясцовасці Нікалаева. Хрысцілі яго ў царкве ў Доманаве, у тыя гады царква яшчэ там была. Кумы праваслаўныя былі, бо і дзедка Мірон, хоць паміж палякамі жыў, веры свае не змяніў.

Мяфодзій, ажаніўшыся, ад бацькоў аддзяліўся, пайшоў на сваё. Не дасыпаў, не даядаў, аж сваю хату паставіў — майстрам-будаўніком быў. Сам пабудаваўся, іншым памог. Тады стаў планаваць будаваць клуню — без гумна ў гаспадарцы быць не можа. У кароткі час паставіў клуню. Часу ў дзень клуню крыць не хапіла, пакрылі яе наччу... Мужыком хачэй стаць добрым Мяфодзіем, гаспадаром. І, здавалася, усё яму ўдаецца. Дом, гаспадарка, сям'я маладая, жонка

каханая, добрая ды прыгожая, сіла ёсць, каб сям'ю пракарміць... Жыццё, аднак, рашыла Мяфодзія дасведчыць. Ад жонкі адарваць. Працу з дымам пусціць. А самога пад ногі ўзяць ды патаптаць. Прыйшоў 1939 год.

З гэтым годам да нас прыйшла бяды гора. З ворагам сустрэўся бацька, едуучы конікам на поле. Адчуў адразу: „Ой, гора з намі будзе! Чаго яны тут шукаюць?! Чаго ад нас хочуць?!“ Не ведаў тады яшчэ, што вайна на нашу зямельку зноў прыйшла. Немцы як на парад прыехалі, наперад гналіся на ўсход. Узброеныя па зубы. Спалохнуўся люд вясковы. Як тут схавацца і вайну перажыць? Ці малітва паможа? Каб тая вайна хутчэй прыйшла, каб нашы людзі выжылі. А той немец, што зноў прыйшоў, хай навекі прападзе, родную нашу зя-

мельку пакіне! Выслушай нас, Господзе! Зніклі немцы, паявіліся саветы. Свае ўладу завялі, свае правы. Кіраваць на мі сталі іншыя. Майго бацьку забралі ў Картуз-Бярозу, будаваць, казалі, „временны аэродром“. Матуля з малым дзіцём на руках засталася. Плакала: „Каб нам яшчэ жывымі спаткацца!“ А тут Мяфодзія салдатам зрабілі. Мяне, Грышку, гэта яшчэ мала кранала, маленькі ж быў зусім. Добра, што дзед Нікіфар, мамін бацька, жывы яшчэ быў, шмат у чым нам памагаў ды суцяшыў. Казаў майё мамцы: „Ты не лямантуй! Знай адно і веруй. Муж дамоў вернецца, ён жа ж не прапаў!“ А чаму ж іншых з вёскі не ўзялі? Выслалі жанатага! Не ведала маці, як доўга чакаць прыйдзеца мужа... Прайшлі амаль два гады, як хвіліна тая настала, мужа свайго ўрэшце дачакала! А тут зноў новая навіна — Германія на свайго саюзніка напала! И Мяфодзія — зноўку ў камашы!

Вёска чакаць магла найгоршага, як заўсёды. І спалілі, і пастралаляі шмат людзей. І наша сям'я думала, што наступіла апошняя хвіліна нашага жыцця. Хоць на папялішча, вярнуліся дамоў. З усяго народу жыццё сваё аддала пятнаццаць чалавек. А Стараберазова ўсянютка згарэла, як вокам кінуць — адны асмолкі ды попел. Людзі не здаліся, узяліся, як мурашкі, за працу, жытло будаваць, гаспадарыць.

Успамінаў тата, як бамблі фашысты Картуз-Бярозу, як пасля назад вяртаўся, забраўшы з сабою рубанак. Дзякуючы гэтаму сталярскаму інструменту дадому вярнуўся, цывільнае адзенне дадлі яму жыхары навакольных вёсак. Утрох дахаты хлопцы спышаліся, без прыгод і бяды дайшлі да Белавежы. Раптам: *Halt! Hände hoch!* — пачулі за сабою... Ногі ў іх зрабіліся як з ваты...

(працяг будзе)

Грыша МАРОЗ

Хлопцы са Шлёнска

Жорсткія прынцыпы рыначнай эканомікі заставілі людзей задумашца над далейшай экзістэнцыяй. — Дзе знайсці працу, як утрымаць сям'ю, — гэта пытанне, якое хвалюе большасць грамадства.

Калі чыгуничкам спынілі выдаваць вугальны дэпутат у натуры і ліквідаваў склад апалу ў Чаромсе, людзям самім прыходзіцца загатаўляць апал на зіму. Таму ездзяць чарамшане ў Гайнайку ці Бельск-Падляшскі і адтуль прывозяць вугаль. А каму выгадней, дык купляе ў мясцовай насычальні. Праўда, цана тут большая, але транспарт таннай абыходзіцца.

У Чаромху пачалі заглядаць прыватныя прадпрымальнікі са Шлёнска. Я спачатку палічыў іх малярамі. Памыліўся. У каstryчніку пакарыстаўся паслугай двух сімпатычных мужчын, якія, як сказаі, прывезлі вугаль з Забжа. Калі дамаўляліся наконт цаны і якасці вугалю, дык пачуў такое: — Gruby, po 380 zł. za tonę. Można wziąć na rębę, — рэкамендаваў незнамец. Прыкмету я прытым, што яны самі паносяць вугаль у назначанае месца. Так і было. У час перапынку я правёў

кароценку гутарку з прадаўцамі. — Раней я працаваў на шахце, — сказаў шафёр „Ельча”. — Увольнілі. Зараз з сябрами займаємся продажам вугалю. Ён працаваў у венна-прамысловым комплексе. Падзяліў маю долю. Так сталі супольнікамі.

— Пяты год прыезджае у Гайнайку. Маём пастаянных кліентаў. Не могуць нас там дачакацца, бо па дарозе прадаем, — працягвае суразмоўца. — Мы чым бліжэй выезджае, дык больш прыбытку маём. Самае цяжкае, гэта дарога. З Забжа ў Гайнайку — каля 600 км. Гэта чатырнаццаць-пятнаццаць гадзін язы. У хаце бывае гасцямі. Затым, дзень або два чакання на загрузку і далей у дарогу.

— Дзе начавалі сёння? — пытаю.

— У кабіне аўтамабіля...

— Не холадна?

— Можна вытрымаць...

Частую хлопцаў са Шлёнска кавай. У падарунку даю дзве баначкі марынаваных грыбочкай. На развітанне чую: „А не купляйце ў наступным годзе ад іншых. Мы прывязем. Не падвядзем!”

Уладзімір СІДАРУК

Прыгожы і халодны блёк

У Падляшскай тэлегазеце і на інтэрнэтавым сайце можна прачытаць аб'яву, што Арлянская гміна танна прадае 18 кватэр у жылым блёку ў Орлі (на здымку). Сёння аб'ява стала ў нейкай ступені неактуальнай, бо за два гады ўдалося прадаць шэсць кватэр. Самую вялікую кватэру (75 m^2) гміна прызнала на „службова-гасцінічныя мэты”. Астатнія чакаюць пакупнікоў.

Новы прыгожы блёк, незаселены да канца, выклікае сумнае ўражанне. Сумна таксама жыхарам блёка, якія дрыжаць ад холаду. 27 верасня г.г. дзве сям'і накіравалі падляшскому ваяводу скаргу на войта, у якой наракаюць на холад і адсутнасць цёплай вады, што асабліва дакучает іхнім малым дзеткам. Копію скаргі перадалі яны ў Гірнную управу. Аказаўся, што ў 40 мінут пасля гэтага з коміна кацельні (20 м ад блёка) узнёс-

ся дым. Аднак качагар перад жыхарамі бездапаможна разводзіў рукамі, бо ў кацельні не было запасу вугалю. Гміна, як ніколі дагэтуль, не прыдбала апалу для школы (кацельня абслугоўвае перш за ўсё школу), і таму паліція яны драўнінае з высечкі гмінных дрэў.

Гміна арганізавала ўжо аўкцыён на пастаўку апалу ў школьнью кацельню. У пачатку каstryчніка прывезлі толькі трывозавікі вугалю. Ці паўторыцца мінулагоднія ситуацыя, калі тэмпература ў кватэрах дасягала $16-18^\circ\text{C}$, асабліва ў час зімніх канікул, калі не трэба трывамаць адпаведную тэмпературу ў школе. Для регулявання тэмпературы ў блёку патрэбны клапан, а яго ў кацельні няма. Калі ў кватэрах будзе холадна, жыхары будуть пісаць чарговыя скарги.

Міхал Мінцевіч
Фота аўтара

Кліент заплаціць...

Электраэнергетычнае прадпрыемства паставляе два рахункі: за фактычна выкарыстаны ток і рахунак-прагноз. Большасць кліентаў зразу аплачвае належнасць абодвух чэкай. Значыцца, прадпрыемства карыстаецца праз месяц нашымі грошымі без практэнтаў. А што маем у падзяцы?

Некалькі год таму належнасць за электраэнергію можна было плаціць інкасатару пры даручніні рахунку. Пасля адміністратара. Самому трэба было несці гроши на пошту ці ў банк. Казалі, што інкасатар збірае шмат грошай і стварае гэта нагоду для рабунку. И з гэтым чалавек пагаджаўся, бо не плаціў за тое „дадатковай” платы. У палове мінулага года Бельскі электраэнергетычны раён парваў дамову з поштай. З таго часу

пры рэалізацыі рахункаў за электраэнергію пошта брала 2,50 зл. аплаты. Адно ў банку ў Чаромсе можна было плаціць без лішніх коштаў. Ад 1 каstryчніка і тут адмянілі.

— У нас найтанный, — заявіла касірша ў банку. — На пошце стаўка 3 зл., а ў ПКО — 4 зл.

Вось, даражэнкія, якую дабрадзеянасць падарыла нам электраэнергетычнае прадпрыемства. Па іх думцы, клиент за ўсё павінен заплаціць. А чаму ж бы не вярнуцца да мінулай добрай традыцыі і не даручыць збіраць гроши працаўніку, які разносіць рахункі. А калі ўжо закон на гэта не дазваляе, дык трываймася прынцыпу — плата за паслугу. Навошта плаціць гроши наперад, а пасля хтосьці мае мне іх адліваць? (ус)

Небывалы ўраджай

У гэтым годзе небывалы ўраджай у садзе. Яблыкаў так многа, што невядома куды іх падзець. Амаль на кожнай яблыні сотні кілаграмаў плadoў і ад іх цяжару ламалася голле дрэў.

Яблыкі вельмі танныя. На гайнайскім базары прадавалі ў сезоне па 50 грошаў за кілаграм. У Нараўчанская гміне нікто яблыкаў не скупляе. Сяляне кормяць яблыкамі кароў. Горш тым, што не трывае рагатай жывёлы. Ведаю жыхароў Альхойкі, якія мяшкамі возяць яблыкі ў лес аленям і зубрам. Завялеш сёння мяшок, а заўтра глядзіш — яблыкаў як не бывала.

Шмат гэтай восенню грыбоў і жалудоў пад дубамі. Вясковыя старажылы гаворяць, што гэта прыкметы цяжкай зімы.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Вер — не вер

Дарагі Астроне! Ой, як добра, што ты ізноў паявіўся ў „Ніве”. Бракавала цябе вельмі. Рубрыка такая цікавая. Можна даведацца, што абазначае тое ці іншае ў снах. А і сабе час ад часу штосьці прысніца і невядома — цешыща ці сумаваць. І тут ты, Астроне, дарадчык наш. Дык вось я пішу табе. Разгадай як найхутчэй мой сон.

Сніца мне, што я на вёсцы. Стаяу на дарозе, пры якой хата маіх бацькоў. Даўней, пры той жа дарозе — могільнік. Я заходжуся больш-менш у аднолькавай адлегласці ад хаты і ад могільніка, тварам да могільніка. Там будуць хаваць кагосць. Няма ні людзей, ні нябожчыка, ні труны, ні крыжоў. Здалёк бачу выкананы дол ды пясок, выкінуты з магілы. Пясок вельмі прыгожы — жоўтенькі, чысценкі. Яго шмат ляжыць па абодвух баках ямы.

Што можа абазначаць гэты сон?

ІРЭНА

Ірэна! Ізноў жа кажу: сон неадназначны. Трэба памеркаваць, што ён можа абазначаць. Перш за ўсё — ты была на вёсцы. А вёска ў сне (тым больш, калі гэта была родная вёска)

абазначае добрае, калі яна сніца лётам. Тады яна прядвяшчае радасць і задавальненне. Іншая справа, калі камусыці прыснілася зімовая вёска: яна абазначала б смутак і жаль. Маю надзею, што вёска прыснілася табе яшчэ ў летнім уборы.

Цяпер наконт могільніка. Пахаванне ці могілкі сведчаць аб тым, што чакае цябе спакой, суцішэнне. Тым больш, што ў тваім сне не было ні людзей, ні нябожчыка, ні труны, ні крыжоў, а ты стаяла павернутая тварам у бок могілак.

Ёсць, аднак, і тое „але”. Выкананы на могільніку яма магла б абазначаць для цябе смяртэльную небяспеку, калі б не была яна прызначана на магілу. У гэтым выпадку можна меркаваць, што нягледзячы на тое, што чакае цябе цяжкое авінавацванне, а мо і судовая справа, ты паспяхова выйдзеш з гэтага цяжкага становішча. А пацвярджэннем гэтага можа быць твой выкінуты з падрыхтаванай магілы пясок, які ляжаў па абодвух баках ямы і быў жоўтенькі, як ты пішаць, чысценкі.

АСТРОН

Царскімі слядамі

У палавіне каstryчніка г.г. у межах ахоўнай паласы Гвозьна Белавежскага нацыянальнага парку здалі ў каstryстане новы пешаходны турыстычны „Царскі шлях”. Вядзе ён цераз прыгожую, маладаступную частку Белавежскай пушчы з малаянчай прыродай.

„Царскую дарогу” цераз пушчу ўзнавілі паводле старых картай. Фраг-

мент шляху праходзіць гістарычнай трасай. Праклаў яго царскі атрад для аблігчэння палявання ў царскай свіце. Расце тут шмат дрэў, якія пратрымліваюцца з таго часу.

„Царскі шлях” доўгі на пяць кілатрэй. На дрыгвяных ды балоцістых адзінках трасы зрабілі кладкі, каб можна было прайдзі сухой нагою.

(яц)

на terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą: Europa — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowy Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,30 zł, a kwartalnie — 42,90 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,60 (kwartalnie — 59,80), pocztą lotniczą: Europa — 5,20 (67,60), Ameryka Płn., Afryka — 5,80 (75,40), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,40 (83,20), Australia — 8,20 (106,60). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Niva ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСА Ў ПОЛЬШЫ

Выдавец: Програмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк. Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская. Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Нука

<http://www.anekdotov.net/>

Ленін

Савецкія людзі працавалі з ранку да вечара дзеля съветлае будучыні, а вакол гаварылі: *самы чалавечны чалавек, жыве між нас геній, бальшавік № 1.* І людзі ведалі, што гэта — *Ленін*.

Ён быў паўсюль. Пераступіўшы школьны парог, дзеци насліл кучавага юнага *Леніна* на сваіх грудзёх. Перадходзілі з клясы ў клясу з *ленінскім гальштукам* на шыі. А потым уступалі ў *ленінскі саюз моладзі*. Усе са старэлія кіраунікі дзяржавы былі *вернымі ленінцарамі*. Людзей увесчансна заклікалі *жыцьць і працаца па-ленінску*. І нават съятло ў хатах зъяўлялася толькі дзякуючы ленінскаму пляну электрыфікацыі, што ўвасабляўся ў „лямпачках Ільіча”. Пашты, мастакі, рэжысёры ды ўесь творчы люд нястомна папаўнялі *ленініяну*, запэўніваючы, што яны зь *Ленінам у сэрцы*, съцвярджаючы — мы — *Леніна племя*, паказваючы, як *Ленін думае пра Беларусь*.

Прайшоў час, і з грошай *ленінскі профіль* прыбралі, у фальклёрным паходжанні казкі *Ленінская праўда* ўсуніліся. І ў трэцяе тысячагодзідзе

Ленін едзе не на легендарным бранявіку, а на трактары „Беларус”, бо на беларускіх пляцах па-ранейшаму стаяць сотні *ленінаў*, часам недагледжаных, з птушынімі выпаражненнямі на лысінах — птушкі не аштраfuеш і ня кінеш у вязніцу, як гэта сталася нядайна з Аляксеем Шыдлоўскім, што зь сябрамі ўпрыгожыў адпаведнымі надпісамі помнік *Леніну* ў Стоўпцах.

Што будзе з галоўным беларускім *ленінім* на сталічным пляцы Незалежнасці пасля краху лукашэнкаўскага рэжыму? Хтосьці прапануе адvezьці помнік у адмысловую рэзэрвацыю, хтосьці — беражна надзець на яго клетку і ў такім выглядзе захаваць як перасыярогу нашчадкам.

І ўсё ж гэты *ленін* варты лепшае долі — на ім зъяроягся ад бальшавіцкага пераследу беларускі правапіс. Падыдзіце да помніка бліжэй і прачытайце:

„Наперад, пад съцягам ленінізму!” Мяккі знак перажыў усе рэпрэсіі на *ленінскім манумэнце* пад крысом *ленінскага паліто*.

Mihail Skobla
Паводле часопіса «ARCHE», 7/2000

Чысты смех

Парасло ўсё ў маёй знаёмай вёсцы на славу! Гарбузы — у два абхваты, бурачыскі па сем кілаграмаў кожны, бульбіны ў формах квадратных, пляскатых, з вачыма, вушамі, што толькі на выстаўку цудаў натуры вязі. Нарабіліся людзі. І цешыща маюць чым — хто напрацаўся, той будзе мець што есці зімою. Мая сяброўка, рулівая Варка, як заўсёды, сабрала ўсё ў свой склеп, намарынавала, насаліла, наквасіла, на-
векавала, і надавала ўсяго сваім гарадскім дзециям, і сабе ды мужу засталося яшчэ. Чацвёра ў яе дзяцей ужо дарослых, унукаў таксама хоць замуж аддавай, дык можна сабе ўяўіць, колькі ўсяго трэба, каб чакаць аддзялкі, не цяпер, дык потым. Дык то з бацькоў думае пра аддзялку ад сваіх патомкаў! Варка раз штосьці такое прабалбатала, дык адзін сын, наймаладэйшы, выпеччаны, таксама бомкнуў: „Я на свет не прасіўся.”

Зрабіла, дык рабі далей. Дарэчы, Варка ўжо пенсіянерка, зямлю ту ю параспісвала з Васем на ўсіх дзяцей, але робяць ўсё далей, бо ж тыя дочки і сыны плануюць, *оўшам*, на вёску прыязджаюць, а нават дачы сабе пабудаваць, але ж, зразумела, не будуць гаспадарыць. Коля можа і ўзяўся б за поле, ды жонка не дзе: будзе ён, муж той, гноем смярдзец?! А само мяса і плады гноем не пахнуць! Калісці ёй, Весі, здавалася, што сырок бярэцца з сырніка, а не з-пад каровінага хваста! І *уй-энды* лепш праводзіць ўсёй сям'ёй над возерам, а не за плугам ці жняркай... Гэтак і з іншымі Варчынымі і Васевымі дзяцьмі. Маглі б старэя ўвогуле кінць тую зямлю, выжылі б за свае пенсіі. Колькі маглі, ужо дзециям памаглі, бо ж і кватэры ўсім памаглі выкупіць, і машины, і нават месца зашмат у тых квартэрах не патрабавалі б. Ды не: няма там

месца, шчыра прызналіся дзеци, бо ж кватэры зацесныя. Куды старых падзеци?..

Дык і ў вёсцы жыць можна! Выгода! Дыхаць ёсць чым, людзі яшчэ жывуць, варушацца. Вада ў кранах, вёдраў не трэба цягаць. У некаторых то і нужнікі ў хаце, хто падумаў бы калісі! У Варкі з Васем адхожае месца за клунямі, ванна ёсць у доме, але варта было б сапраўды штосьці з гэтым зрабіць.

— Ну, сынкове, памажыце, — рашыла Варка ў справе тых выгодаў. — Бо ж хочацца мне ў яшчэ большай чысці пажыць, і не бегаць пад вецер. Гроши маем, трэба толькі знайсці добрых майстроў, і самім памагчы ў работе, бо ж мы, старэя, ужо не справімся. Купіце, Коля з Міхасём, тыя ўсё прылады ў Беластоку, прывезіце... Пакой на лазенку ужо падрыхтаваны...

— Калі няма мне як... — прастагнаў Мішка.

— То трэба было б большую машыну наняць... — паціснуў плячыма малодшы.

— Заплацім. Толькі дамовіца трэба, зараз па Пакрове найлепш, каб ўсё спраўна пайшло, — стаў разважаць стары бацька. — Я дамоўлюся з Толікам, вівім братам з Міхалова, сыны таго ўменіць і глазуру класці, і арматуру...

— Ат, тату, а чаго вам спяшашца...

— То ж, калі замерзне ўсё, можа клюпат быць...

— Не замерзнеце. Не ходзіце ж замуленымі, дагэтуль не наракалі...

— То што, каб добра пакупацца, маю ехаць у Беласток? — уздыхнула Варка.

— А што! У адну суботу прыедзеце да мяне, у другую — да Мішкі, у трэцюю — да Зоські, у чацвёртую — да Нюркі. І месяц „з галавы”.

Вандал Арлянскі

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

Прыходзіць кабетка да гінеколага:

— Пан доктар, зараз пасля зносяні плачу ды крычу.

Лекар абследаваў яе, але нічога падозронага не выявіў. Заінтрыгаваны, адбыў збліжэнне і калі было ўжо па ўсім, пачаў плач і крик:

— Каханы доктар! Яшчэ, яшчэ!..

* * *

Да лекара прыйшла прыгожая жанчына.

— Пан доктар, — гаворыць, — мой муж не можа спаць ад болю.

— Прашу распрануцца і паказаць, у якім месцы яму баліць.

* * *

— Маєм мудрага сабаку. Штодзень прыносіць нам газету з кіеска.

— Што тут дзіўнага? Многія сабакі так умеюць рабіць.

— Гэта праўда, толькі мы нашаму не даем грошей.

* * *

Маці да дачкі:

— Скончыла ты ўжо васеннацца гадоў і трэба нам сур’ёзна паразмаўляць. Як табе падабаюцца мужчыны?

— Ну, што ж, мамачка... Гэта ўжо не тое, што раней.

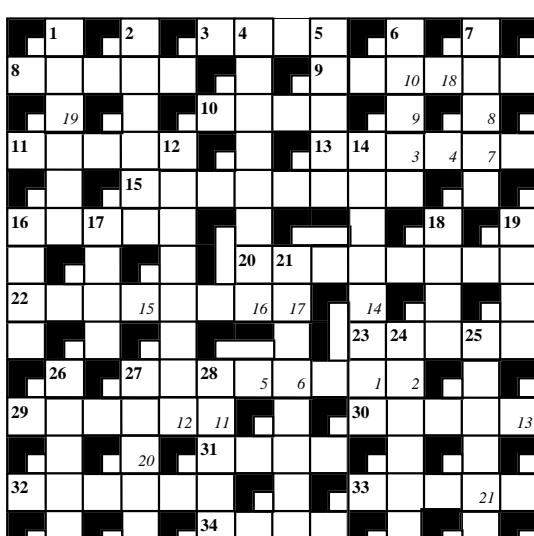
* * *

— Віця! — авантуреца жонка. — Учора ты меў сто злотаў, а сёння не маеш ужо ні граша! Што ты з імі зрабіў?

— Даў аднаму паважаному старэчу.

— Ад калі ты такі міласэрны? Што рабіў той старэч?

— А што ён меў рабіць? Стаяў за буфетам і наліваў у чаркі.

Лянскі мараплавец, які ў 1497 годзе пераплыў Атлантыку, 6. гліст, 7. доказ, гарантый, 12. горад на поўдні Гандураса, 14. чалавек, які купляе і прадае старэя кнігі, 16. індзейскі вяровачны спосаб запісу інфармацыі, 17. частка цела вярблюда, 18. левы рукаў Рэйна ў Нідэрландах, 19. прыём на работу, 21. стараанглійская паэма VIII стагоддзя, 24. гільза артылерыйскага снарада, 25. найбольш аддалены пункт спадарожніка Зямлі, 26. філасофскае вучэнне аб маралі, 27. рыба сямейства акунепадобных, 28. бэлька, якая падтрымлівае столь.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўцу пазначаны курсівам літары. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышли ў рэдакцыю правільнія адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 38 нумара

Гарызантальна: 3. нічога, пустата, 8. амерыканскі страус, 9. ноша, якую можна ахапіць рукамі, 10. сімвал святаўніцтва вакол галавы, 11. Імрэ, венгерскі пісьменнік (1823-64), 13. збудаванне для захоўвання сена, 15. стужка, завязвае мая вакол каўняра, 16. яўрэйская абшчына, 20. галалёд, 22. опера Беліні, 23. мусульманства, 27. ініцыятыўны чалавек, 29. артыст, які паказвае фокусы, 30. каштоўны камень, 31. французскі горад над Ронай, 32. кіраўнік гаспадаркі ў панскім майданку, 33. мелодыя, 34. музычны інструмент у выглядзе вялікай трохвугольнай рамы з нацягнутымі на ёй струнамі.

Вертыкальна: 1. службовая месца, 2. смеласць, рапучасць, 4. сярэдневяковы германскі музика, 5. Джавані, іта-

лянскі мараплавец, Акад, гага, камбат, лістоўніца, памада, прайва, аравак, бацька, бунт, ціна.

Рашэнне: Адна марная авечка цэлы статак паганіц.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Лукашу Пацэвічу з Беластока і Надзеі Сцяпанавай з Віцебска.

ISSN 0546-1960